



ЗАКАМЕНСКИЕ ХОЙХУ

6



ФРАЖУЛ
ДАЛАШ-ЛАМЫ

В моде - женственность
ЛЕТО-98

К нам опять пришла Прекрасная эпоха со своим «неприкрытым обольщением», по выражению Джона Гальяно. А это значит, что мы можем позволить себе одеваться настолько роскошно,ексапильно и женственно, насколько считаем нужным. В моде - женственность, причем довольно агрессивная, если

это возможно. Под этим лозунгом мы встречаем конец этого тысячелетия и, повсей видимости, с ним войдем в новое.

Психология будущего, прозрачность, достигшая всех мыслимых пределов, великоление тканей — воздушного шифона, шелка, туля, атласа и хлопка невероятной выделки — остается неизменным. Такие

ткани прекрасно смотрятся, будучи наслоенными друг на друга.

Длинные русалочки платья, юбки, платья и брюки с декоративными деталями в виде длинных веревок, обхватывающих тело, обивающих шею и талию, создают очаровательный силуэт новой женственности.



НА СНИМКАХ: из новой коллекции главного художника-модельера салона «Лора-мода» Ларисы ДАГДАНОВОЙ.

ҮҮЛЭТЭЙХЭНШЬЕ һААНЬ...

Мунхэдэр, углөөдөр республика соо зарим тээхи ньтаг нутгийн улаан дахинаа хура бороон элбэгээр орох, нахилх. Нарратай сэлмэг үзүүрүүдийг болоо наа, температура 20-30 градус хүрээр дээшигээ, нүүндээ 12-17 градус дулаан байх гэж сарийн уларил шонжээгүйн мэдээсээб. Харин норборжо байсан нийисэл хотодомийн үүллийн хөөр үзүүрүүдээ дадар хашараар замханагийг гэхэр, шаажжал байгаа. Усгэдээр бага зэрэг наран ялай

гээд, үзүүлэлтээ бааны бүрхөөд абана бэлэй. Мунхэдэр ба углөөдөр үе-үе болоод, шангахааар аадарлагдаа абаадаар хүлэгдэнэ. Тийнгээшье үлэ мэдэг нийшишээцэйхэн үзүүлэлтээ болохо.

Хотын гудамжануудаар урагша хойшио үймөөшдтээ гэнэтэйхэн байжа болохо. Гэнэт хубилиан уларидын гэнэдэхэгүйгөөр тэрхэн гаражын бодооройгтын эзлэхүүдаа мартангүйгөөр.

Галина ЗАНАЕВА.

ГҮНЭЙН ДАСАН һЭРГЭЭГДЭЭ

Агын аймагай Гүнэйн «Дипин Шойхорлын» дасанай нээлгүүн ёнолол байглаа оной июлиин 26-да үзүүртэгэхэнэй. Еши Лодой Римбүүшэ болон Агын дасанай зингаатаа ламанар уншалаа бүтээхээ. Нээлгүүн ёнололго хабаадахаа дуратайшуулые уринааби.

Эмхицхэлэй комитет

ВСТРЕЧА С БУДДИЙСКИМ ПАЛОМНИКОМ

27 июля в 18 часов в здании филармонии Дхарма центра «Арья Баала» состоится встреча с буддийским паломником-исследователем Центральной Азии Стрелковым А.М. - автором книги «Тибетский дневник», лекция по теме «Посещение священного места буддистов в Китае» - «Утайшань».

Вы услышите интереснейший рассказ, включающий географические сведения, историю возникновения Буддийского храмового комплекса в современном его состоянии.

Источником этого рассказа послужат личные впечатления путешественника, а также малоизвестные и неизвестные в России информации, почерпнутые из китайских, тибетских и монгольских источников.

«Утайшань» или пятивершинная гора является одним из пяти священных буддийских мест нашего мира - Дзамбулина, местом пребывания Бодхисаттвы Мудрости-Маньчжуши. Множество легенд и преданий повествуют о его рождении и чудесных проявлениях.

ВХОД НА ЛЕКЦИЮ 3 руб.

Фирма
**«Носв
АИД»**

реализует
ОЛИФУ
разливную по 13
руб. за литр.
Оптовикам
скидка до 10%.

Наш адрес:
ул. Кирова, 26.
Тел.: 21-33-80.

«ВТОРИЦВЕТМЕТ»

постоянно

принимает лом:

- алюминия;
 - меди;
 - латуни;
 - бронзы;
 - свинца;
 - никеля;
 - магния
- и другой лом цветных металлов за наличный расчет или перечислением.

За сданный лом или деньги реализует аккумуляторы к автомобилей спорту, эмальпровод, припой, электроды.

Наш адрес: 670045,
г.Улан-Удэ, п.Полигон.
Тел.: 34-17-75, 34-23-80.
Факс: (8-301-2) 34-30-73.

Академия труда и социальных отношений (г.Москва)

БУРЯТСКИЙ ФИЛИАЛ

Объявляет набор студентов на (1998-1999 уч.год) по заочной форме обучения на базе среднего, средне-специального и высшего образования на следующие факультеты:

1. Бухгалтерский учет и аудит.
2. Финансы и кредит.
3. Юриспруденция.

СРОК ОБУЧЕНИЯ на базе среднего и средне-специального образования - 5,5 лет. На базе высшего образования - факультет «Юриспруденция» - 3 года. Обучение проходит в г.Улан-Удэ.

СТОИМОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ: на финансово-экономическом факультете - 4,5 тыс. руб. в год, на юридическом факультете - 5,5 тыс. руб. в год, на базе высшего образования - 6 тыс. руб. в год. Прием документов до 16 августа.

ВСТУПИТЕЛЬНЫЕ ЭКЗАМЕНЫ: на финансово-экономические факультеты - по математике (устно) и по русскому языку и литературе (письменно). На юридический факультет - по русскому языку и литературе (письменно), по истории России (устно) и по основам государства и права (собеседование).

Поступающие на базе высшего образования проходят собеседование по основам государства и права.

Вступительные экзамены проводятся с 17-25 августа 1998 г. Плата за экзамены 300 руб. Экзамены проводятся в г.Улан-Удэ.

Приемная комиссия Академии труда и социальных отношений расположена по адресу: г.Улан-Удэ, ул.Воровского, 25. Каб.8, тел.: 22-23-76.

Добро пожаловать в Академию!



ҮРЭ ЖЭМЭСТЭ СЭСЭРЛИГ ҮНДЭНӨӨРӨӨ ХОСОРХОНЬ ГҮ?

хэрэглэгжээд үгэдэг байна юм. Гадна малинын 12 мянган хөөгүүдэй, шасаргыны 5 мянган, сливэ болон вишниийн 2 мянган, тэрэшэлэн гоёолтын ургамалнуудай 9 мянган хөөгүүдэй худалдаа бэлэй.

Тэрэ үедээ энэ үйлэдбэрийн зүйнүүд олондо хэрэгтэй, олоор тараадаа бэлэй. Харин мүнөө хүн зон, организацийн, предприятийн урданахийн мэтээ питомник зүйнүүдэй худалдаажа абаахарагчий болох юм даа.

Гэбэшье эндэхий колектив үргээс бэслүүлжээл байдаг. Зүгээр

хүү

бусад

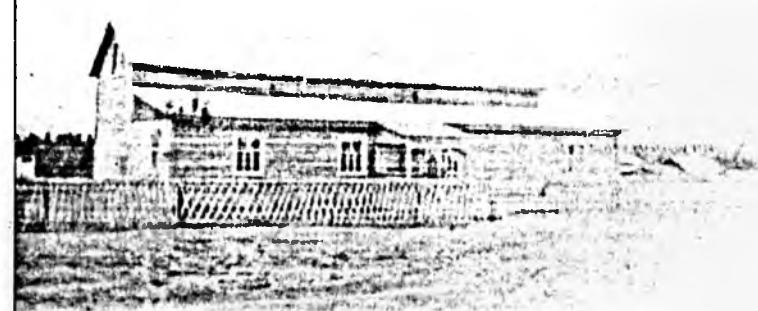
хүү

ээ

тус



Д.И.Банчиков П.П.
Яковлев хоёр Соёлой
байшанай барилгын үедэ



Соёлой-спортсивна шэнэ комплекс



Улаан утаан хайшалагдаба



Заншалта тулхуур барилгын үедэ

ТЭНЮУН НАЙХАН ТАНХАРХАЙН ТАЛЬБАРТА

Замби дэлхэйн
шэмэг -
Залаа үндэр
Саяандадаа
Залгаа шүлэгээ
үргэжэ
Заяахаяа ерээлби.

Самаряатан,
тэнгэрийн дохолгоогшо
Сахилгаан хүлэгээ
шүдэрлөөд,
Сагаан хүбэн үүлэн
ооо

Саяанай эзэн
бэлшээнэл.

Мүнхэ бэшэ
оршолондо
Мүнхын аршаан
нююсатай
Мундаргые эзэлжэ
хууhan
Мууна ноён, мэндэ
амар!

Орон нютагтаа, ажалша, хүндэмүүш зондоо иигэжэ амар мэндье хүргэхээр. Түнхэн голой хотогор сагаан Хойморой амгалан тэнюун нютаг Танхархайда зорижо ерэбэди. Нютагай нургулиин байгуулагданаар 75 жэлэй ойн баяр үшвээ нэгэ үйлэхэрэгтэй дабхасалдан байгаа. Юуб гэхэдэ, Танхархайда соёлой-спортивна комплекс баригдаа бшуу. Арадай барилгын гуримаар бодхогдонон үргэн салууэнэ байшание нээлгын баяр ёхололоор нютагай найр эхилээ һэн.

Нютагай солото хүбүүн, Советскэ Союзай Герой Жамбал Тулаевай нэрэмжэтэ кооператив түрүүлэгшэ П.П. Яковлев найндэрые нээбэ. Аймагай захирагании толгойлогшо Б.Ш. Ускеев нютагай зониинэ энэ өхэ баяраарн амаршалаад, соёлой гуламтада хүгжэмэй туб - шэнэ үеын электрохүгжэмэй хэрэгсэлнүүдье бэлэглэбэ. Мун аймагай захираганай соёлой танаг мебель, библиотекын хэрэгсэл тухеэрэлгэнүүдье, гадна 500 ном бэлэг болгон баряа һэн.

Түнхэнэй Үндэхэтэнэй паркын директор, уран зохёолшо В.Ж. Сыренов, дайнай болон ажалай ветеранууд Б.Г. Замбалов, Д.Б. Сан-

жиханов чирээлэй найхан угэнүүдээр нютагаархидье амаршалаа. Мунөө үедэ ажалай жолообахим барижа ябаан үетэнэй зүгтээ А.Ш. Шохоев үгэхэлэбэ.

Удаань нютагай солото хүнүүдэй нэгэн, СССР-эй Верховно Соведэй депутат байсан, Октябрин Революциин орденой кавалер Д.О. Малзуров, хүндэтэ ветеран Б.Г. Замбалов гэгшэд улаан утаан хайшална һэн. Ажахые хүтэлбэрилэгшэ П.П. Яковлев сугларагшадай нэрье мэальга ташалган доро соёлой гуламтын тулхууре нютагай нургуулиин директор Л.Ц. Малзуровада барилгаа.

Үндэр уужам байшан соо айлшад орожно хараа. Эндэ ажахын конторо, библиотекэ, соёлой болон спортын хэмжээ ябуулга үнгэргэхэдэ таатай үргэнхэз ал тухеэрэгдэнхэй. Нютагай бүхэлтэйшүүл, залуушуул бултадаа шахуу энэ байшан жэл хахад соо бодхоожорхийн юм. Барилгашадай бригадир, дүршэл ехэтэй С.Д. Баторовай, ажахын хүтэлбэрилэгшэ, Буряд Республикин агропромышленна комплексын габьяата худэлмэрилэгшэ П.П. Яковлевай хубита өхөн ааб даа. Петр Петрович Яковлевай оролдолгоор ажахы нэрэгээдэжэ, тарилга, үбхээ, таряя хуряалга мэтийн харюусалгатай ажал урагшатай ябуулгдана. Үнгэрэнхжэлэ кооператив гэшүүдье ороохоор хангаан байна. Капуста, хартаабхаа тарижа, намартаанаймаандагаргаад, ажахыдаа мүнгэ олодог. Энэ ургасанаа нургуулитай хубалдадаг. Нютагай нургуулида или болохоор туналдаг хайн найхан заншалтай

хүтэлбэрилэгшэ юм. нургулиин байшангууд дулаагаар хангагдана, хүүгэд үдэрэй халуун хоо барина.

ЭРДЭМ ОЛГОНОН НУРГУУЛИДАА ЭРЬЕЖЭ ЕРЭБЭЛ ШАБИНАРЫН

нургуулиин ойн баярые тэмдэглэхэдээ, дирекци, багшанарын яхала өхөн бэлэдхэл хэхэн байна. Гүрэнхэвүтэхэ мунгэхараад нуугаагүй, өөнэдэзуураамунгэ суглуулаа, бүхы юумээс өөдэнь татаха гэжэ оролдонониин элээр харагдана һэн. Эхин нургуулиин хуушан байшан, дунда нургуулиин байшаншье шэрдэгдээ, сагаадагдаа, элдэб нонин выстай кэнүүд дэлгээгдээ.

Анха түрүүн нургуулиин боогоо алхажа орохон үдэрэй нанан, шэвшэн, эхин классуудай хуушан байшанд ороходомнай, 1923-1930 онуудхаа эхилээд, нургуули дүүргэжэ гаран шабинарай нэрэнүүд жэл жэлээрээ ханада бэшээтэй байба. Танилшье, танигдаагүйшье нэрэнүүдье уншиаар, Елена Арсентьевна Болькина багшымнай эаадаг байсан клас соо орожно, сэдыхэлээ худэлгэн зогсоБоди. Мэлмэн отгоройн майхандоро, мунхэ газарай сээжэ дээрэхэнэ, али ондоо нютагта ажанууна шабинарын, олон үеын хүбүүд, басагад эрьеэз ерэбэл даа, эрдэм олгонон түрэл гуламтадаа! Харахадамни, наншагсагаан, буурал толгойтой болохон зон сэдыхэлээ хүлгэнхэн шарайтайнууд, унагантэршээхүүзэн нахаяа, хүндэтэ багшанараа дурсан, дурсан зогсоно һэн...

нургуулиин мунөө үеын байдал, ажал хэрэг тухай тогтоходо, буряд зоной үндэхэн зүйлнүүд нургуулиин нуралсал-хүмүүжүүлгын ажалдаа өхөн нургуулиин музейдэ нягтаар нийтэлэгдэнхэй. Үндэхэн ёно заншал, гар урлал, буряд эдеэн табаг, бүхэ барилдаан - эдэ болон бусадшье зүйлнүүд хүмүүжүүлгын программада оруулагданхай. Хүүгэдэй фольклорно «Хойморой суурян» гэж



Нютагай найртаа үтэлхэн, үхижүүнгүй - хамта



Бүряад Республикин габьяата артистка С.Банчикова

ансамбль аймаг соогооянала мэдээж юм. Уран үгэтэй нүхсэдэг, гуурхаа туршадаг хүүд, басагадшье байха. Тэдэнэй туршалгануд «Дүхэриг» сониной «Үүрэй солбон» худаандаатолилогдоо ён.

Нургуулиин стадион дээрэ ойн баярай нийр наадан үргэлжлэлөө. Аймагуудай ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, аймагай захирагаанай эрдэм нуралсалай тааг, Аршаанай, Толтын, Галбын дунда нургуулинуудай директорнүүд амаршалаа, бэлэг сэлэг барюулаа. Нютагай солото хүбүүн Ж.Е.Тулаевай ашань, сэргэй частин командир, полковник Б.С.Тулаев нургуулида микроавтобус бэлэг барина ён. Ондо ондоо жэлнүүдтэй нургуули дүүргэшэд хүндэтэй багшнартаа, түрэл нургуулидаа баяр хүргэжэ, бэлэгүүдые баруулжад байгаа...

Нютагаа урган гаранаа уран бэлгитэн, дуушад Татьяна Галсанова, Сэдэп Банчикова, Наталья Сыденова, оюутан Янжима Пидуева, багша Дулма Дагуева, хүржэмшэн Сунды Пархаев, хатаршад, аха дүү Зоригто, Суржана Хусаевууд дуу, хатараа дэлгээгээ.

Найндэрэй үедэ Ж.Е.Тулаевай нэрэтийн шангуудта хүртэхын талаа эдиршүүлэй дунда боксоор заншалта мүрүсөөн үнгэрбэ. Эндэ Л.Мандалуев, А.Будаев шалгаржа, Геройнаша Борис Тулаевай гарнаа шанабанаа байна.

Мун бухэ барилдаагаар мүрүсөөндэ С.Гармаев («Годли» фирмэ), Б.Томиргов (Хэрэн) илалта туйлажа, баа урмашуулагдана ён.

Хоёр удэр үргэлжлэнхэн ён найндэр нютагайхидай, айлшадай зүрхэ сэдхээл

ханаагаа. Шэнэ соёлын байшансоо болонон найрта үреэлэй хайхан угэнүүд хэлэгдээ, дуу хатар үүр сайтар шахуу зэдэлээ.

АЖАЛША СОЛОЁО СУУРХУУЛЖА...

Нургуулиин багшнаарай үүсчэлээр, ажахын хүтэлбэрилэгшэ П.П. Яковлевай дэмжэлгээр «Бүряад үнэн» сониной хэблэлэй таагта «Тагархай»: село и школа» гэжэ 4,25 хэблэлэй худаан

хэмжээтэй ном барлагдаа ён. Энэ ном соо оронон материалнуудые гол түлэб нургуулиин нурагшад, багшнаар суглуулжан байна. Ойн баярай болохоо тээврдахана, майн 28-да эдэ материалнууд номой редакторта, эдэ мурнуудэй авторта оронон юм. Ехэяяралтайгаар бүтэхэн ном соонютагаймийн хүндэтэй олон хүнүүдэй нэрэнүүд дурдагдангүй үлэшвээ. Энэ дутуудундые дүүргэхын талаа айлзон соогоо ажалшаа солоёо суурхуулж, хүндэтэй ябаан урдаа үеийн үбгэд, хүгшдэй сонинийнгоо нюурта нэрлэхэ хүсэлтэй:

Шаглаахай, хоохоо, Бираахаа таабайнаа, Убашын Даабаан, Жолдой таабай, Банчиков Иринчин, Урбанов Базар, Хусаев Дагба таабайнаа, Соктуев Пилай, Шагдар таабайнаа, Бадмаев Дорж, Дагуев Аялжин таабайнаа, дайнай, ажалай ветеран Хоборков Ошор Убашевич; Пархаев Сунды Будаевич, Ханда, Жаб Соктоевууд; Балдан, Нанзат, Ринчин, Сырен Бодеевууд, Долгор Аюшеевна, Дулма Гармаевна, Дэмбрэн Шойдовна тээврийн ном соо ороогүй, харамтай.

Мун «Тэнгэрийээ заяабаритайхэшүүл» гэхэн гаршагтай материал соо хэдэн нэрэ дутуу юм. Сэргэм үргэдэг, таримдаад, элдэб яра шарха эдэгээхэ шэдитэй байнаа Гоншог таабай, хаадуудые тахидаг байнаа Соктуев Шагдар таабай, лама санаартан, олон жэл сүлэлгэдэя байж, нютагаа бусаан Дарбалеев Шоймбол таабай, Дагуев Данзан ламхай, бөө мэргэшүүлэй нэгэн Шожай таабай.

Эгэшэ дүү Сэргэмжэд, Дэмбрэн Дырхеевануудые, бухынхаа асаанашанаа худэлжэн Хорло Дырхееваа, бэрхэ механизатор байнаа Доржо Дырхеевые, мун залуугаар наа бараан эхэнэр-механизатор Дулма Банчиковаа нэрлэхэхэртэй. Халтанов Мади таабай, мун

бухынхаа асаан шоноор ажаллаан Жабаа Мадиевич хүбүүниин; олон арбаад жэлдэ колхозой бригадир ябаан Доржо Габанов; ажахын ветеринар Намдал Молонтоев, аймагай ахамад ветврач хүртээр уграан Енжи Намылович хүбүүниин; Найдаг Пагма Ардановтанай олон үрнэр, аша зээнэр; арбаад жэлдэ профбаар худэлжэн Сырен-Доржо Зарбактаев; Сыденов Жабаа, Ошоров Дагба, Бадмаев Буда таабайнаа; Шойдон, Гомбо Прушновууд; малшан ябаан Хабюров Дондок, механизатор Будаев Дондок; Хайдап таабай, Тулаев Доржо, Халтанов Сандалтаабайнаа, хулисит.

Бухынхаа түрэл ажалыдаа габшагай худэлжэ ябаан Анчиков Сырен Ошорович, Хусаев Сырен-Доржо Лопсонович, Таршинов Шагдар Доржеевич, Будаев Ошор Лыксыкович, Булгутов Лопсон-Сырен таабайнарые дурдангүй гараха эрхэгүйди.

Дайнай үедэ, дайнай үүлээрхэ жэлнүүдтэй эрэшүүлтэй адли хүшэр хүндэ ажал хэжэ гаранаа гайхамшагаа хэмнээрнүүдэе-Хамаганова Сыпыл, Алексеева Сосор, Селиванова Намжил, Алексеева Маани, Будаева Дымбрин, Хусаева Даря, Анчикова Зандран, Лыгденова Убаша, Булгутова Сырен-Дулма, Амханова Дарятеэбинэрье нэрлэгүй байнаандамнай хулисэл гуйнаб.

Уран дархараа нютагаа суурхуулжан, алта мүнгөөр дасанай нарин зүйлнүүдые бүтээгшэ Доржо Сыденович Арданов, мун залуу наааяа түрэл ажалыдаа зориулжан, үүлдэнь ехэ үбшэндэ дайрагдажа, харахагүй болоошие ha, тоонто нютагаа магтаан үреэл үгэнүүдые, үльгэр домогуудые зохёодог байнаа Иван Сыдыпович Маланханов тухай онсо бэшхээр ааб даа. Нэрлэгдэгүй үлэнэн зонноо хулисэл гуйнаб.

**Хонгоодорой аша
Хитаднаа,
Хатан Галзуу иибинээ
Хэшэг баян, омогтой
Хүбүүд, басагад
түрөөл даа.**

**Элинсэгэй заяан
дайда,
Эсэгын аятан сэргэ,
Эжын түлинэн зууха
Эндэл даа,
Таархайда.**

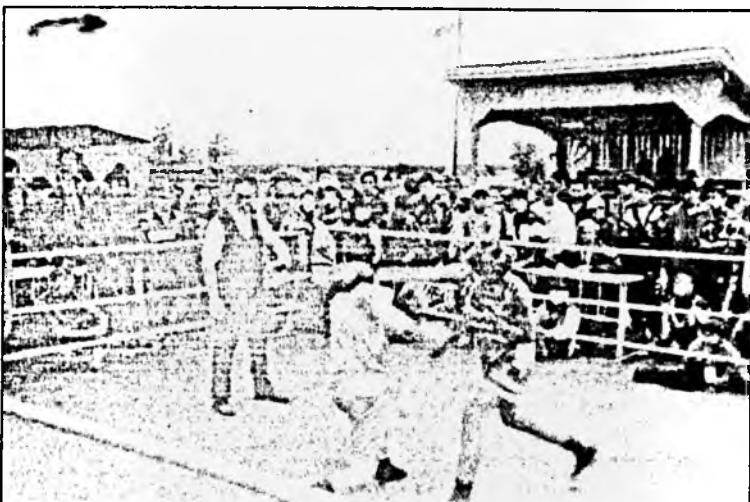
**Амархан үүдалтай
нютагтаа,
Арюухан Таархайн
тальбартаа
Ажалша солоёо
суурхуулж,
Амгалан үүхатай
 boltogoy!
Туяна САМБЯЛОВА.
Гомбо САМБЯЛОВАЙ
фотоурагууд.**



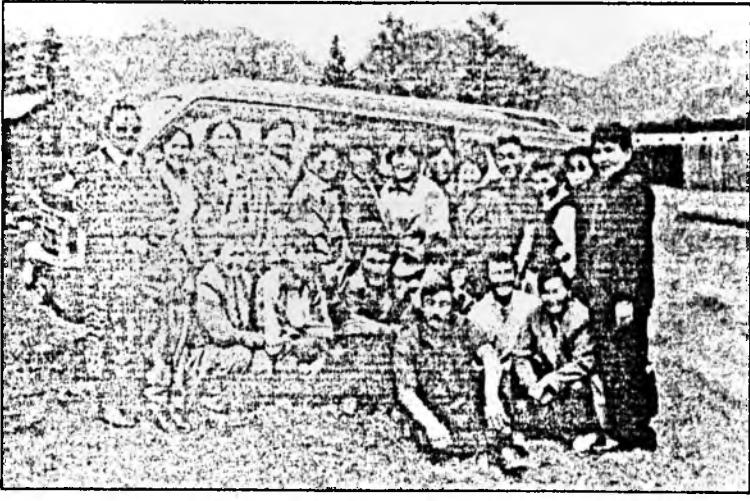
ПАНОРАМА



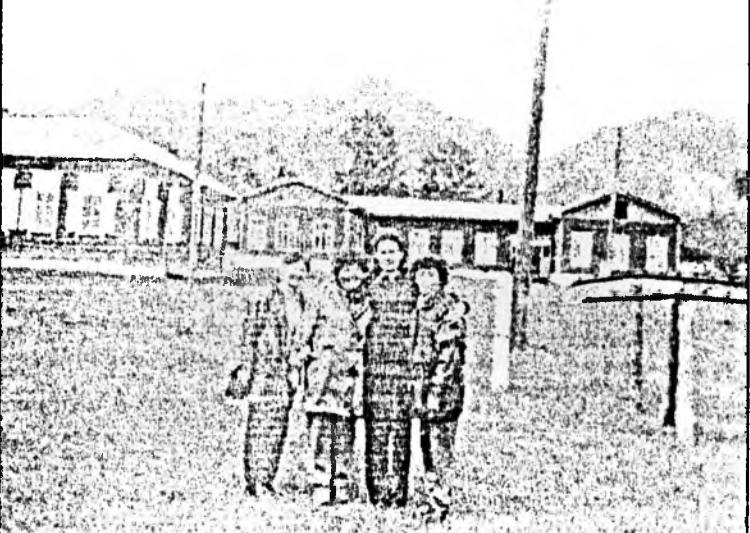
Нургуулиин директорнүүд: Н.Б.Маланханова, Б.Д.Зомонов, В.М.Зомонов, Э.Б.Дригенов, Л.Ц.Малзурова



Ж.Е.Тулаевай шанда хүртэхын талаа боксоор мүрүсөөнэй үедэ



Мүнөө үедэ худэлжэ байнаа багшнаай коллектив



Түрэл нургуулитаяа, хани нүхэдтээ золгоод



ЗАКАМЕНСКИЕ ХОЙХУ

1. Путь на благословенный Хангай

НА ТЕРРИТОРИИ
Закаменского района
Бурятии с XVII в. проживает этнографическая группа под названием «хойху» (бур. хойху, монг. - сойцо) совместно с такими родами как тэртэ, хурхут, хонгодор, уляба, шошолок и др. По данным родословных преданий бурятских племен и родов, группа хойху стоит особняком, не примыкая к известным племенам бурят как хонгодоры, булагаты, эхириты, хоринцы, табантуры, сартулы и т.д. Некоторые исследователи ошибочно связывают происхождение хойху с армакскими хамнаганами, с окинскими сойотами, исходя лишь из звука терминов, и по территориальным признакам.

Работы С.Д.Бабуева, Г.Р.Галдановой, Б.Ш.Доржиева, посвященные этнографии, недавнему прошлому закаменских бурят, охватывают период с 17 по 20 вв., т.е. последние 300 с лишним лет, а относительно происхождения и ранних этапов истории закаменских хойху С.Д.Бабуевым, Б.Ш.Доржиевым приведены краткие сведения и предания, а также различные отрывочные гипотезы, мнения и предположения, весьма противоречивые.

Сами хойху связывают свое происхождение, конкретно, с районом на юге Маньчжурии, где с 9 века проживали осколки «хойху» (древних уйгуров) - группа восточных хойху, история которых практически неизвестна науке, также как и история и этногенез закаменских хойху. Напротив истории, культура и типология потомков юго-западных групп хойху 9 века - современных уйгуров Восточного Туркестана изучается на протяжении последних 200 лет. А история западных групп хойху (тогуз-огузов) хорошо прослеживается через огузов, туркменов, сельджуков, османских турков, начиная с 9 в. по сегодняшний день; по вполне понятным причинам их древнее происхождение из Центральной Монголии замалчивается, будто появившиеся они на территории Средней Азии из «ниоткуда». Восточную группу хойху, происходящую от южной, центральной (каганской) группы, ученые «потеряли» из поля зрения, сейчас большинство историков-медиевистов даже не подозревают об их существовании.

Среди закаменских родов хойху являются самыми многочисленными, компактно занимают восточную, нижнюю часть долины р. Джида, начиная от места впадения ее левого притока р. Хамией, заканчивая восточной границей района. Сейчас они проживают в селах Бургуй, Хамией Хуртуга, Бургалтай,

Михайловка, Улекчин вместе с другими родами, где составляют подавляющее большинство, подразделяясь на две части: 1 и 2 хойху



(правое и левое крылья?). По роду занятий хойху исконно являлись скотоводами, занимаясь охотой лишь сезонно. Разговаривают на закаменском диалекте бурятского языка, также заметно выделяясь своим собственным говором от других, «верхних» закаменских родов. До начала 20 в. они еще заметно отличались от других групп бурят по особенностям языка, по антропологическим чертам, по деталям одежды - не случайно известный археолог и антрополог Ю.Д.Талько-Грынцевич отметил, что они больше напоминают монголов, чем бурят. Московский антрополог Золотарева, проводившая археологическое исследование различных групп бурят в 1950-е годы, выделила из их среды закаменцев и хоринцев, отличающихся от других своим высоким ростом, светлыми глазами, высокими носами и т.д., и согласно существовавшей теории эти черты были приписаны влияниюaborигенных меркитов и хамнаган.

Согласно преданию самих хойху, они являются более поздними пришельцами в эти места. Многу приводится предание о переселении и расселении хойху в Закамне, сохранившееся среди хуртугинских и бургуйских хойху, в том виде, в каком мне рассказали и каким запомнил в раннем детстве от своего дяди Саижанова Паможана А. и от моей матери Тубшиевой Гама. У других групп хойху вполне могут быть версии, отличающиеся от приведенного - по велению исторических судеб осколки хойху (древних уйгуров) оказались на громадном пространстве, от берегов Желтого моря до истоков вод африканского Нила.

О ПЕРЕСЕЛЕНИИ в ... Закамену наши предки проживали близ берегов Желтой реки (моря?) в местности Зая Наваа, находящейся отсюда в юго-восточном направлении, во Внутренней Монголии. Эта местность славится своими пастбищами с прекрасными травами и водами, горами, заросшими тенистыми рощами и т.д.

К тому времени наше племя чрезвычайно усилилось и почти

захватило власть среди 49 хошупов Внутренней Монголии, но было побеждено - началось безжалостное истребление. Перед выступлением в последний поход вместе со своим сподвижником по имени «Бургэт сабартай Баатар» (богатырь с орлиными когтями) наш предводитель (тайджи?), заранее зная, что не вернется живым обратно, наказал оставшемуся народу, что по гаданию зурхайчи (астролог) «для вас открыта одна маленькая дверь на северной стороне (т.е. имеется шанс спастись), и когда будете убегать, выходите из юрты не через дверь, а через заднюю (северную) сторону, приподняв полог юрты...». Вскоре остатки хойху, оказавшиеся в кольце окружения враждебных племен, под неусыпным надзором, стали тайно готовиться к бегству, заготавливая провиант на дорогу.

Через несколько месяцев, усыпив бдительность стражи, улучив благоприятный момент, хойху сумели втайне покинуть насажденные места. Чтобы сбить со следа погоню и лишить астрологов правильного ответа, они надели задом наперед шапку и верхнюю одежду, повернули седла назад, а возле потушенных костров направляли шорон (жердь) в обратную сторону. Обнаружив исчезновение хойху, вражеский предводитель отправился с войском в погоню, не сумев догнать их, утомившись от преследования, приказал зурхайчи выяснить, где они находятся. Посмотрев в толи (зеркало), ясновидец ответил, что они находятся далеко, но едут обратно, и они успокоившись, стали дожидаться возвращения хойху, которые этим приемом еще больше оторвались от преследователей...

Куда же направились беглецы? Как поется в монгольской песне: «Камень родного гнезда лежит в желудке у орла, родных кочевий ароматы в сердце любого арата...», т.е. когда настают трудные времена, прежде всего вспоминается родина и родители; и хойху направились в сторону своей исторической родины, своей древней колыбели в сторону Благословенного Хангая - в бассейн рек Селенга и Орхон, рай для кочевников... Это был 17 в., период феодальной раздробленности Монголии, время халхо-ойратских войн, именуемое «Сайн Хаанай самаргаан, Башогто Хаанай босолгоон». В это тревожное время хойху двинулись в походно-боевом строю (хошун), сохраняя все меры предосторожности, пересекли Монголию с юго-востока на северо-запад, об этом говорится в песне, приведенной Б.С.Дугаровым: «... Переедем (через) земли Орхона и Толы, пока спят (хозяева)...». И здесь,

на Хангай, не нашлось спокойного уголка беглецам. Снова в поисках безопасных мест, они переселились на север, в Закамену - места,



наиболее удаленные от мест непрерывных сражений и передвижений. Когда хойху, преодолев шэлэ (Джишинский хребет), стояли на верху, один из старейшин, осмотрев с верховьев рек Унлага, Шабарта, расстилающуюся перед ним долину р. Джида и, изучив признаки местности (геомантику), сказал: «Реки текут на восток... места благоприятные для жительства». После этого они спустились на север, в долину р. Джида и оставив на ее правом (южном) берегу несколько человек, переправились на левый (северный) берег реки и, выбрав долину реки Хуртуга, обосновались в ней. Как память об этом событии и как ориентир пути из Монголии, до сих пор вспоминают и почитают трехглавую гору Орос Хайрхан, видимую с северного берега р. Джида.

ХОЙХУ, до сих пор державшиеся сбирающими в единой походной группе, почувствовав безопасность и покой, расселились широко, занимая наиболее удобные и пустующие территории; часть из них двинулась в верховье р. Джида, перейдя Сарыдаг (хребет Хамар Дабан), обосновалась в Тункинской долине, говорят, их потомки живут в трех селах района. Считается, что заселение Закамни происходило в три заметных этапа, а хойху, пришедшие в первую волну, заняли наиболее широкие и плодородные земли в нижней части долины р. Джида, более поздним пришельцам достались другие части долины. В это время здесь обитали малочисленные группы скотоводов, говорящие на тюркском языке (киргизы?), а верховья долин заняли хамнаганы-звероловы. Первое время хойху пришлось выдержать упорную борьбу с хамнаганами, считавшими эти земли своими, было опасно для жизни отправляться далеко в тайгу; но со временем, разведя скот, размножившийся численно, отнесли их постепенно к предгорьям Хамар Дабана.

Хуртугинские хойху ведут свою родословную от Майнаахай, которого благословил шаман Хангит заарин, об этом есть известное предание.

Выходцами из Хуртуга считаются бургуйские хойху. Раньше, еще до революции родословные и архивы закаменских хойху хранились, гулааа (голова), жившем в нескольких километрах выше села Хуртуга. Издавле у всех монгольских народов родословные считались секретными, поэтому тщательно оберегались от чужих глаз. По рассказам, этот архив сохранился вплоть до 1940-х г.г. и сгорел во время Отечественной войны, - ныне считается утерянным. Сейчас группы хойху, кроме Закаменщины, живут в Тунке, Оке; пределами Бурятии известны малочисленные группы хойху среди бурят, в северных аймаках Монголии, считающие свое происхождение монгольским, возле юго-восточной границы Монголии разбросаны живущие малочисленные группы под названием «сойцо».

ПРИМЕЧАНИЯ: «Зада Наваа» - местность на берегу р. Шара Мурэн на юге Маньчжурии (совр. провинция Ляонин), где с 9 в. жили восточные хойху, где находились их города Кэчен, Эньчен, Гаочен. Слово «наба» на киданьском, маньчжурском языках означает кочевые сезонные лагеря (ставки), земли (летник, зимник и т.д.).

«Хангай» - сердце северной Монголии, бассейн рек Орхон-Селенга (совр. Арахангайский Булганский аймак). В древнейших временах являлся центром кочевых империй северных хунну, жужаней, восточных тюрков (тюрок) хойху и монголов.

Что же связывает хойху (древних уйгуров) с закаменскими хойху, кроме одинакового самоназвания? Оказывается, среди многочисленных племен народов, произошедших от древних хойху, современные хойху являются единственной группой, которая смогла сохранить и носить в течение почти 1,5 тысячелетия свое древнее самоназвание «хойху».

Согласно своему древнему самоназванию «хойху», хойху, кроме Хамар Дабана, обитают в Сарыдаге (хребет Хамар Дабан), обосновавшись в Тункинском районе, говорят, их потомки живут в трех селах района. Считается, что заселение Закамни происходило в три заметных этапа, а хойху, пришедшие в первую волну, заняли наиболее широкие и плодородные земли в нижней части долины р. Джида, более поздним пришельцам достались другие части долины. В это время здесь обитали малочисленные группы скотоводов, говорящие на тюркском языке (киргизы?), а верховья долин заняли хамнаганы-звероловы. Первое время хойху пришлось выдержать упорную борьбу с хамнаганами, считавшими эти земли своими, было опасно для жизни отправляться далеко в тайгу; но со временем, разведя скот, размножившийся численно, отнесли их постепенно к предгорьям Хамар Дабана.

Хуртугинские хойху ведут свою родословную от Майнаахай, которого благословил шаман Хангит заарин, об этом есть известное предание.

(Продолжение следует)



(Эхинийн июлиин 16-ний
аугаарта).

(ОРОЛТО УГЭ)

Дэлхийн түрүү хүнүүдэй
иэгэн сута агын буряад
профессор Цыбен
Жамцаранович Жамцарано
үргэн дэлсэтийгээр, гүн
удахтайгаар, эсэшэ сусаша-



Хүнүүр ябажа, буряад арадай
аман зохсойл бүхы зүйлүүдэй
барагдашагүй бардам томо
абдар уудалжа, Байгал далайн
барууньше, зүүншье талын
бурядуудай хэр угхаа хойши
абажа ябажа баялагыг
суглуулж абархан ухаатай
хүнүү ябадал гэжэ донохин
мургэхэ шотойбди. Тэрэмний
хэдхэн саархан хабшуудаг
хабтаан соо башэ, багсаада
хээцэг хаяа, амба томо саархан
дансануудыс хадагадаг сангай
газартаг багташагүй ех арадай
алтан зөрий баялаг ха юм.

Сугуулж абанаан аман
зохсойл баялагай зүйлүүдэй
тансаа ёөртөө хэрэглэхэ башэ,
харин хожом хойнодохи хүн
зоной аша тунаада хэрэгтэй
болово гэжэ гүнзэгти
удахтайгаар, холын
бодомжотоогоор мэдэхэн
байгаа. Нийтаг нютагай хэлэнэй
ондоо зүйлүүдэй, үльгэршэдэй
нютаг хэлээр пайруулга,
түүрэлгээ тэрэ янзадан башэжэ
абажаан тала, академическа
транскрипциаар башэжэ
абажаанийн мүнөе болоходо ехэ
сэсэншье, тодо хэрэгтэйшье
боловоноин дамжаггүй.
Тэрэнэй хажуугаар нийтэ
боловсороой ажал
монголшуудайшье, буряа
аудайшье дундали али тухай
ябуулалсаа.

Университетдэ нураха ябажа
саархан бээс алишье талааань
найнаар хуяглажа абажа гэхэн
зорилгоо дүргэжэ, 1903 ондоо
Ц.Жамцарано турүүшүүхисэ
арадай аман зохсольнуудые
эхирид-булагдай бурядуудай
аунда сугуулж абанаан юм...
Арадай аман зохсоль сугуулдаг
монгол туургата арадай иэгэ
булаг зониоо, баа ёөрингөө
хэрэг бүтээн амарамдаг Цэбээн
Жамцарано 1911 оной зүп шотаг
нүднүүрөөр хүрөөд. Оюной
аээгүүрхи хамнигадта
ошоходоо, дүү хүбүүн Жамсаяа
абласажа ошоо хэн. Дүү хүбүүн
Жамсаа гээшнэй бүхэлтэр, шорга
абашаан хяа. Бэлэрүүн халуун
аршаан гэжэ сутайт элдэб
нөрвүүн, арханай гадуур
аотуурхи, шампарат болон
бусад бүшдэй аргалдаг гэжэ
бурядуудта, хамнигадта
мэдээжэ аршаан юм. Оюной
хамнигадай Бэлэрүүн аршаан
гэжэ ауу хори бурядуудта
найин мэдээжэ Шойжонима
Генинович Генинов артист
хийчан хоолийгоор ёөрөө хуур

дээрэ наадалсаад, 1930-аад
ондоо дуулаж ябажа.

Цэбээн Жамцаранович
1911 ондо Онон голой эхин
багаар шахуу нуудаг
хамнигадта хэдэн нааар
ябажадаа, бульгэр, олон
тоото таабаринуудые,
дуунуудые, сэсэн, хошио
үгэнүүдые, хүнэй

ОНОНОЙ ХАМНИГАДАЙ

хөөрэлдөө, нонин-нониг
иэрэнүүдые, загаадай, газарай
иэрэнүүдые, домогуудые
суглуулжан юм.

Онон мүрэн тухайдаа, тэрэнэй
эрьеэр нууцал арад зон тухайдаа
уран уянгатайшье, гуниг
гашуудалтайшье дуунууд наиса
дуулагдаан байха:

Хабтагай Ононой эрье
дээхэнүүр

Хазаартаал табидаг хaa
гоёл һэн ха.

Ханилжан гансахан
нүхэртэйгэе

Харалсаадшье тарадаг хaa
гоёл һэн ха.

Үргэн Ононой эрье
дээхэнүүр

Үнагшаа табидаг хaa гоёл
һэн ха.

Ушархан гансахан
амаргатгайгаа

Үулзаад тарадаг хaa гоёл
һэн ха...

һайншье, муушье саг
нануулжан энэ дууе онопой
хамнигад мүнөе болотороо
дуулаадаа.

Үзөөнэй хамнигадаа
гарбалтай бэлгитэ поэт Чимит-
Рэгээн Намжилов «Ага
шотагни» гэхэн инаг дурые
магтаан дуу элите ирагуу
хүгжэмшээ Базар
Цырендашиевтай зохсеноон дуун
хүгшэдгэшье, залуу
нахатандашье, залуу нахынч
нануулж ямар гөөр зээдэлдэг
бэ:

Арбан табанай һарын
толондо

Арбан найман наham
нангадаа,

Абал, эжымни түрэнэн
гуламта

Ага шотагни ямар наихам
даа.

Сэлмэг тэнгэрний хубее
доохонуур

Сэргэг нариад халта
наигалдаа.

Сээжим оёорой гуниг
һэриүүлээд.

Сэхэ намайгаа даллан
байнал даа...

Эдэхэдэй мүнүүд мүнөе
сагай байдалнаа абажаан
хэлтэрхий болон бээзэ.

Дээрэхэдэй дахин эрдэмтэн
профессор Ц.Ж.Жамцараногий
хэхэн ажал тухай дурдаади.
Энээнээс саашан ононий
хамнигадта тунаадай ямар ехэ
ажал хэхэннишье эли, тийгэшье
хаа суглуулж абанаан
хамнигадай зургаан
үльгэрнүүдые энэ башэлгэ
соогоо оруулмаар, хабтагай
сагаан талаар хазаар морёор
гүйлгэж ябажадаа, тэрэ сагай
хүн зоной ажабайдал, наацаа
бодол, наин амгалан байдалай
түлөө оролдоон, тулалдаа,
байдлаа харуулжан уран гоё
туужа зохсольнууд гэжэ тоолбо
ёнтой гэжэ наагдана.

Энэ зохсольнуудыо

Бүряад чин

23.07.1998

7

БОДХОН ХАРАЛДАЙ

Эртэ урда сагта, нэгэ хара
далайн хаяанд, нэгэ наар
хүбүүн, нэгэ эмэ нохой хоёр
байха, байхайсал байха. Зон
тээшэшье ябажагүй. Хүбүүн нэгэ
ицрай хүбүүн аад лэ, еххэн
боловко байна. Эгээ гурбан

үгэнүүддээс бүридэхэн
дээрэхэн ямар амитанд гү,
али ушарта зориулагдаан гэжэ
тухайлаар, Жэвшэлхэдэ:
залуу хүбүүнэй түүреэлгэ -
дэкэмэркээнийн кэнкуудай;
нахатай хүнэй түүреэлгэ -
дэбдээнийн дэбдүүкэй;
дэкэмэркээнийн кэнкуудай;
мориной түүреэлгэ - тури,

ХАМНИГАДАЙ УЛЬГЭРНҮҮД

тургилазо, тургилааби;
нумада зориулжан түүреэлгэ
шэрээнгүй ерэлэнгүй;
баатарай түүреэлгэ -
кикүүдээр кикуудээр
кикүүдээрээн дээрэнкүй;
эхнэрэй түүреэлгэ - алтан
зөөкээл гэрэл күкэй гээл күкэй



гээл күкэй; алтанджоо
нээкэнджоо алтан дээрээ
нээкэнджоо;

мангадхайн түүреэлгэ -
кэндэбаанийн кэндэбаанийкүй
обой чинсэн өлдөм түрү гэхэ
мэтшээлэн.

Академическа транскрип-
цида (галиг башгэгтэ)
оруулагдаан үзэгэй
тэмдэгүүдье мэдэхэ хэрэг бии
хаши, жэвшэхэдэ, удаан аялган
боловходо, дээгүүртэй ута зурлаа
татаана - та - таа; зарим ушар
удаан аялганай удаан орох
байгаа ханаа ута зурлаагаа
доошонь годируулан таталуулха
- хубу - хүбүүн; ј үзэг хамтаран
нэгэ аялганай истировашаа үзэг
бии болгоно - хојог - хоёр;
хашалган ц хатуу хашалган дж
тэмдэглэнэ - цеци - цээджи гэхэ
мэтшээлэн.

Ц.Ж.Жамцарано буряад
шотагуудаар ябажа, башэжэ
абадаг магнитофон г.м. техники
үгы сагта, үльгэр болоод башэ
арадай аман зохсоль суглуулж
ябажадаа, гартаа харацааашаа
баринан саархан дээрэ түргэн
башэжэ абажа хардагдаа түлээлтэй -
тэрэниие таталуулж түргэн
башэлгэн үгы ханаа галиглах гэхэ.
Академическа транскрипци
(галиг башгэгтэ) латын үзэгүүдээр
башгэдэдэг байгаа.

Манай буряадууд хуушан
монгол башгээ орхёд, гушан
зургаан он болотор лата үзэгээр
башгэхэдээ, сэлэгигин цонгоо,
сартуул, шотаг хэлэнэй
үндэхээр тогтоомол башгэгтэй
байнаа хяа юм. Мүнөөнэй
залуушуул хараа үзэөшьеүгүй,
ойлгохшьеүгүй байжа болохо,
тэдэнэй нонирхохын түдүдээ
изгэлбэц башэж үгэхэмийн.

Z.Baldanzaboon
Taigii dundaas
I beleg

Tүүdegii dergede

Uduun koino, kadiin naranii
golgo orozo baisan yie. Kargilan
uraskaltau Onon mөрөн томогон
doldioo miralzuulan ineelgeze,
cakarig deere cakarig kajasan
mete mөngөn kasarsa
jalbalzuulza, udesun naranii
temen engete tujaaj damzuulan,
yzeskelente saikan cog ulaan
solongo tatuulna.(Bata zam.
Ulaan-Ude, 1936, pийн 82).

Профессор Ц.Ж.Жамцарано
академическа транскрипциар
(галиг башгэгээр) башгэхэдээ,
ямарш башгэгэй дүрим
хараагчай, хэлэжэ үгэхэн
ульгэршэнэй хэлэнэй соо
башгэдэг байгаа.

Хээшэшье бээзэ, эрьеоже ерхэб,
нэгэ уулзанал бээзэдэ, - гээд,
ябажа ошобо. Тийгэхэн
байтарын, «бурхан» - нэгэ хоёр
толгойтой (тархитай) ехэхэн ех
нэгэ амитан оржо ерэбэ.

Хүбүүнэй нурана:
- Нохойшии яанаа бэ? - гэнэ.
- Угы, мэдэнгүйб, үгы болоо,
- гэжэ хэлэнэ.

- Усгэлдэр басагыемни баряа
(барижаа эдээ). Алхадаа сээж
Нохойшии орондо шамайе
алахамни. Тийгэдээн тэрэ
хүбүүн үгэ хэлэжэ байна:
Дэхмэрхээнийн кэнкуудай.

- Ямар хүн гээшшибши
Иимэ хүннине үзэгүйлби,
Намайе бү алыш,
Нярай нялха бээтэйлби
Нэгэ хэдэй байгаад

алаарайш.

Мяхамни мяхан болтогий.
Мүнхэй алаад эзбийши,
Муухай мяхатай байхаб.
Мангадхай залгуулба:
- Зүб үгэ хэлэжэ байналиши,
Гурба хоноод ерэхб
Тэрэ болотор томо болоод
байгаарай!

Үгэ хэлэн болибоб. Тийгээд
ээ мангадхай ябажа ошобо.
Гурбан хоног болотор хүбүүн
бодлогот болон ябана:

- Байза яхамни гээшбэ -
гэжэ. Тийгээд далай захада
ошоод харахадаань, имэхэн
жэжэхэн булаан тохижон
байналитай. Тэрээн соо
харахадаань, хабтагай-хабтагай
томонууд шулуунууд байна.
Мэгдэхэдээ, тэндэхи нэгэ
хабтагай шулуун доронь унан
соо ороод хэйтэнэ. Тийгээд
байтариин мангадхай хүрэж
ерээд:

- Зай, хүбүүн! Хаана
байналиши? - гэнэ.

- Аа аа! - гэжэ хүбүүн дуу
гарана.

- Ши тэндэ юундэ ороод
хэйтэнши? - гэнэ.

- Өөрүүгээ мяхай шамайе
богложо байна.

- Зай, байзалиши, ши намайе
найсал мэхэлжэ байналитай?
- гэнэ.

- Углөөдэр сээхэб. Би зэд
нээрэгээс асараад, шамайе
хабтагай шулуутайшии хаха
хадхаад, халуун эльгышни
гаргаад эдихэб, - гэнэ. Тийгээд
мангадхай тонилон арилба.

ДАДМИНОВ, хэлэ башгэгэй
эрдэмий доктор.

ЗУРАГҮҮД ДЭЭРЭ: дайнай
ветеран Д.Г.Дамдинов
нүхэдтэйгээ Хайлар хото
ошох замдаа; Агын талын
Тогоон шулуун.



СӨӨГ, СӨӨГ, СӨӨГ, ОРОН ХАНГАЙДАА УРГЭ...

1993 оной июнин 21-25-ний үдэрнүүд бэлэй. Энэл үедэ үргэн Буряад ороной бөө удагануудай мүндэлэн үдэр гээд тоолохо ёнотойбди. Юуб гэхэдэ, далаад оной туршада нюусаар мүргэл хэдэг бөө, удагануудта үүдэн үргэнээр сэлигдэжэ, бидэнэрые аргалжа, эмшэлжэ эхилэн сагье хэн мартахаб даа.

Бөө, удагануудта түрүүшын харын ээшнэуласкоорондын ехэхуралдаан 1992 ондо Яхадай Республикаада эмхидхэгдэхэн юм. Хуралдаанд САШ-гай, Японий, Австралиин, Солонгосой, Монголой, СССР-эй болон бусад олон тоото оронуудай бөө, удаганууд сугларжа, саашанхи зорилго, хүдэлмэритухайгаах хэлсэж тараа бэлэй. Энэйл удаа совет гүрэнэй бүхы област, хизаар, республикануудта бөөнүүдэй эблэлнүүд, бүлэгүүд байгуулагдажа эхилэн гээшэ.

Манай республикада байгуулагдан «Хэсэ Хэнгэрэг» эблэлэй президент Н.А.Степанова нюусаар мүргэл хэдэг мэдээжэ бөө, удагануудаа тэрэл жэлдэ суглуулжа, өөрийн бүлэгтэй болонон юм. Тэрэ гэхээз уламжалан 1993 оной июнь нарада Ойхон Баабайдаа айлшалжа, Ехэ тайлганай түрүүшын ехэ мүргэл эмхидхэгдэхэн энэ хэрэгтэ Буряад Республикин Министрнүүдэй Совдэй Түрүүлэгшэ ябанан В.Б.Саганов горитой туналамжа үзүүлнэн бэлэй. Тиихэдээ Владимир Бильяевич «Икарус» түхэлэй автобус, 500 мянган түхэриг угэжэ, тон дэмбэрэлтэй хэрэг үүсчэхэн гээшэ. Түрүүшынхээ автобус соо дүүрэн нүүнан бөө, удагануудтай танилсананаа, суг хамтадаашанаан сайхаа амахүрэж ябаха урмада хүртэхэн нөх хэзээдэ мүнхэдээ мартахагуйб гээд хэлэхэ хүсэд эрхэтэй бэзээб?

Үргэн Буряад оронийн дүшвээд шахуу түлөөлэгшэдээ гадна Ойхон Баабайн хүндэдэ эмхидхэгдэхэн түрүүшын ехэ тайлганда Агын, Усть-Ордагай мэдээжэ бөөнүүд булта морилоо юн. Тиихэдээ эдэнэр холо ойрын сагуудта юнэй болохо, али нютаг нугада залуу бөө, удагануудай мүндэлжэ байхантухай мүргэл дээрэ хаража, хөөрэлдэжэ, бүхы сугларагшадыг гайхуулаа юн. Буряад оронийн нютаг бүхэннөө сугларан эдэбөө, удагануудай дунда бэээр томо аад, хурса харасатай нэгэ бөө абанаар намайе нэйтэ хаража байландал үзэгдээ бэлэй. Тиихэдэн хонгой туршада энэ нүхэртэйгээ дүтээр угэ хүүрээ андалдажа эхилээ юн. Тэрэ гэхээз уламжалан бидэнэр мүнөө анда нүхэд болонхойбди. Энэмийн хэн бэ гэхэдэ, Бодонгууд угтай Буряадай хүдээ ажахын академийн доцент С.Ж.Гомбоев мүн лэ болоно.

- наял бөө болоно ябаха үедээ нүхэдхөө, танил талануудаа,



илангаяа академингээ багшанархаа, оюутаднаа ехэл аягүйрхэдэг юнби, - гэжэ Содном Жигмитдоржиевич мүнөөхөөрэхдээ, бүдүүн хоолойго гарган, хүхюун согтойгоор, ханхинаса энеэхэ юм.

Энэйн яхала зүйтэй ха даа. Нүхэр Гомбоев яагаад бөө болонон бэ гэхэдэ, иимэ: тэрэнэйхын угтуулжарбан ехэ бөө байхан юм ха. Игэжэл уг гарбалaa даханаа бшуу. Эндэхээ тобшолол хэхэдэ, хэн, хэмнайшье хадаа өөрийнгөө ханаагаар, дураар бөө, удаган боложо шадахагүймий эли болоно. Нүүлэй жэлнүүдтэ үнгэргэгдэжэ байдагехэстайлгануудай үедэ нютаг бүхэндэ залуу бөө, удагануудай бии болононинь мэдээжэ болоно. Эдэнэр ехэл нарилжа ябаха ёнотой. Нэгэ зариман «Би бөө гү, али удаган болобоб» гээд лэ нютагайнгаа эзэдтэ, бурхадта яарантэбдэхэндэл үргэлхэнэ. Игэжэ хэхэн үргэлжлиень Ехэ Бурхан, Сабдагууд абаа гэжэ ханана гү? Хай даа... Нэн түрүүн дүйдүршэлтэй бөө, удагануудые урижа, манжалайгаа хүүлэх ёнотой ха юм. Тиихэдээл өөрийнгөө угай бурхадтай бээз танилсуулна бшуу. Манжалайхүүлэн сасуу бөө болооб гэхэнь баан эртэ. Түрүүшын манжалайн нилэн сагай туршада бээнарилжаябаха хэрэгтэй. Абанаар үргэл хээд эхилхэдэ, бүтэсэтий байхань мэдэгдэнэгүй.

Мүнөө бөө, удаганууд болонон аха нүхэднай 8-9 хүрэтэр манжалайгаа хүүлэхэ, ехэ бурхадтай бээз мэдүүлжэ, танил боложо, үргэл хэнэ. Энэлүүштарта Бурханбагшаадэнэрхээ бүхы гүйлтийн абажа, хүн зоной ажабайдал, ажануудал даам даамай хайжаруулхын түлөө оролдоно хаям. Тиихэдээ бөө, удаганууд угайнгаа ёногор гэхэ юм гү, али ондо ондо мэргэжлэлтэй болоно..

... Ехэ бөө болоно Содном Жигмитдоржиевич мүнөө шагай хаяжа, үргэл мүргэл хэдэг юм. Нүгөөдэз зариманин хониной дала, альган, мүнгэндээрэ, архисоо хаража, ерэхэн хүнэй ханал бодол, захяа хэрэгүүдийн дүүргэнэл даа. Жэшээнь, Содном баабай шагай

хаяжа үзэхэдэе, али Бурханда, али бөө, удагануудай үргэл хээ һаань, абаахаа гэжэ сэб сэхээр, толи мэргэнээр хэлэжэ үгэхэл даа.

- Юнэн манжалай хэхэн бөө, удагансаашадаа үшвэрэхэмүргэл хэжэ гараха ёнотой юм. Энэмийн шанар гээшэ. Имэ ехэ хэрэг хэхэн бөө саашадаа зиндаагаа нэмэжэ, заарин бөө болоно.

1996 оной июнин 23-ний үдэр Байгал далайн эрьеэдэ үнгэргэгдэхэн уласкоорондын бөөнүүдэй, эрдэмтэдэй ехэхуралдаан болоо юн. Олон оронуудаа ерэхэн үндэр нахатай бөөнэрэйтусхайшидхэбэрэманай республикин бөөнэр, удагануудта үндэр нэрэ зэргэ, зиндаа олгогдоно юм.

Эдэ бүгэдэхэе тобшолол хэхэдэ, мүнөө республика дотор Хуулин ёногор үршөөгдэхэн гурбан мүргэлэй нэгэн тубхинэбэ. Саашадаа бөө мүргэлний өөхэдийн ордон, байра байдалтай, өөрийн хүтэлбэрилэгшэдтэй, совөдтэй байхаар хараалагдажа эхилээ. Эхин шатадаа байхан мүнөөнэй мэдээж бөөнүүд хадаа ехэ угтай залуушуулаа бөө мүргэлэй харыг дээрэ гаргажа, нурган хүмүүжүүлхэнангунялгатай болоно бшуу.

- Бидэнэр нюусаар мүргэл, тайлгаяа хэхэ болобобди. Ерээдүйдэ үргэн Буряад орондомнай бөө, удаганууд олошорхол байхаа гэжэ 1927 ондо нэгэ Ехэ бөө зальбаран юм, - гээд, нүгөөдэ бөө, Б.Д.Базаров хөрэдэг юм.

Энэйн зүйтэй ха. Нүүлэй жэлнүүдтэ бөө, удаганууд республикин бүхын нютаг нугада олошоржо эхилбээ. Энэйн яхала хайшаалтай үйлэхээр болоно бэшэ гү? Зүгөөр залуу бөө, удаганууд аха нүхэдээ айладхажа, манжалайгаа Бурханбагшын эрилтын ёногор үнгэргэхэ, эмхидхэхын түлөө оролдлыг гэжэ захихаа ондо юун байхаа бэлэй?

- Бэрхэ мэргэн тува хайрэяа үзүүлдэг бөө, удаганууд олошоржо, дүйдүршэлээ нөөсэлхэньюнхүүэшье үлүү, сэнтэйшье. Ерээдүйдэ бидэнэрээ һэлгэжэ, арад зондоо ашатай, туhatай үйлэхээрэгүүдье хэлсэжэ ябаг лэ даа. Мүнөөдөө бидэнэр үсөөншье ha, холо ойрын нютагуудаа ерэхэнхүүн зондотуналха баатай болонбоди. Тиихэдээ эдэнэрэйнгээ уряалтайгаар хүрэжэ ерхэдэнь, аяар холын Баргажан, Баунт, Хурамхаан, Ярууна, Хяагта, Зэдэболон бусадаймагуудруу ошоо баатай бологдоно. Яахабдаа, ошохол хэрэгтэй! - гэжэ Кабанский районий Ранжурово тосхондо ажануудаг

заарин бөө Левонтий Абзаевич Борбоев хэлээ юн.

Заарин бөө Борбоевой баясан хэлэхэн эдэ угэнүүд яхала ойлогсotой, үндэхэтий болоно ха юм. Юуб гэхэдэ, угай олон бурхадта үргэл, тахил хэхэдэ, өөрийн нэгэ эрилтэй, табисууртай байдаг гэжэ ойлгое.

Мүнөө үргэн Буряад орондомнай олон ондоо угудамтай зонажаануна. Эдэнэрэйл гүйлтэй дүүргэхэ болоходоо, айлай угай эзэн Бурхадта, хундэлүүлдэг Ехэ Бөө, удаганууд үргэл хэхэн эдэнэрээ хүндэхэн абаагү, али угыгү?! Энэмийн ёнотой шангаа эрилтэ гээшэл даа. Сэхьең хэлэхэдэ, Баргажан голой гү, али Чүнхэн, Аха, Зэдэ, Захаамин болон бусад нютагуудай Бурхад үргэл хэхэн бөө, удагануудта эрилтэ ехэтгээр хандадаг гээшэ бээзэ. Тиихээлийн али нэгэн айлай хэхэн үргэл эдэнэрнай абаагү байжа магадгүй гээд үшвэ дахин хануулжа хэлэлтэй ха даа.

Республикийн урдань «Хэсэ Хэнгэрэг» байхан мүнөө «Бөө мүргэлэй» эблэлэй президент Н.А.Степанова болоно. Мэдээж бөөнэр Л.А.Борбоев, С.Ж.Гомбоев, В.А.Ябжанов, А.В.Андреев, Э.Г.Очиров, Б.Д.Базаров, Д.Д.Очиров, С.Т.Баиров, В.Б.Балтахинова, В.П.Тагасова болон бусад бөө мүргэль.



Хүгжэхын түлөө юнэн зүрхэнхөө оролдожо ябадагыен тэмдэглээ.

Эдэ бүгэдэ тухай танда хээрэхэдээ, хүсэхэн хэрэгээ алдуу эндүүгүй бүтээжэ, ан бүн ажануухыетнай хүсэнэбди. Наяан үдэрнүүдтэ жабхаланта жаран наанайнгаазолжаргалта ойнүдэрээ тэмдэглэжэ ябанан Содном Жигмитдоржиевич баабайгаа нютаг нютагуудай мүргэлшэд, бөөнэр, удагануудай зүгнээ доро дохин амаршалай!

Сөөг, сөөг, сөөг! Үндэр түрэлээ Бурхадтаас сэргжэ, эдэнэйнгээдээж үргэл даа.

Б.ЦЫРЕМПИЛОВ,
журналист.

ЗУРАГУУДДЭЭРЭ: Содном баабай мүргэлэй үедэ; (Ара таладань) Жамъян-Базар Жанабазаров (Агадав Шобоолой), Л.А.Борбоев, Н.А.Степанова, (наадаа тээни) - С.Ж.Гомбоев, В.Г.Нагуслеева, Л.Ж.Дугарцыренова, В.Б.Балтахинова.

Авторай фото



хоолойтой, дууша сэдьхэлтэй, хододоо худагын түрүү болодог юм.

Ингэжэ эхэ эсэгынгээ ёго заншалые, бэлиг талаангые арьбадхажа, олондо хүргэжэ, уран шадабаряараахунзоной нюдэхужарлуулжа, сэдьхэлыен баяжуулан, шэхэнэй шэмгэ болгохо нэгэ гэр бүлүнхидье харахада, хөөрэлдэхэд,

Гомбоевой бүлэгтэй хамта «Хүсэ шадалтай тэмсэл» («Мори нургалга») гэхэн ехэ панно (сайр дээрэ), мүн Бурдрамын театртай газаа талын шэмглэл (хүтэлбэрилэгшэ Д-Н.Д.Дугаров) «Угтамжа» гэхэн (бетон шудхалга) паннобэлдэлсэжэ, аймагай болон хотын захирагаанай Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэхэнби.

Этгээл ехэ худэлмэри

шэмглэлсээд, мүнөө үедэ Гэгээтэй дасанай шэрээтэ М.Р.Чойбоновой урилгаар тишишоонхой, уран бэлигээ тэндэ гэршэлжэ байнхай.

Алтан гартай Д-Д.Б.Гыбанов наяхан Буряад Республикин габьяата уран зураашын нэрэ зэрэгдэх хүртэбэ гэхэн мэдээслтүрэлхидэйн, нүхэдэйн, нютагаархидайн урма зоригбадаруулба, зүрхэ сэдьхэлыен баясуулба.

ниилэхэ, мүн алтан, мүнгэн зүүдхэлдэ, зэрээмсэгтэ үнгүн хайхан шулуу хоноожо, гоёжо, хүн зоноо хододоо баясуулжа, жаргуулжа байхыен хүсэе!

Түрэ наранай, үндэр нанатанай, харин оронуудай холын айлшадай бэлэг-шэмгэ болох бэхээлиг, зүүдхэлнүүд, мүнгэн хутага, гаан, паннууд, уран бүтээннүүд эрхим мастерий угайнгаа

НАГАСАЯА НАЖААНЫ НАНДАА ЖАРГАЛТАЙ

гэж буряад зон урдын сагхаа хэлсэдэг гээш. Хутага, хайша хэдэг, гүүртэдээжээжээ божо модон, түмэрхэрэгсэлнүүдье дархалдаг Гармын Ааншин гэжэ нэртэй нагаса баабайгаа нажааны Дамдин-Доржо Базарович Гыбанов түрэхын уран гартай байжа, залуунаа түрэлхидэе суурхуулаа бэлэй. Хоёо-Базар хүгшэн баабайнь (эсэгийн эсэгэ) үхижүүдэй найжа аргашан, ехэ адистай лама хүн байгаа бшуу. Харин Санхирай Должид хүгшэн эжинь альганай шэнээн арнаар арбан захатые бүтээхэ уран оёдолшо, түрүү ажайлангаа түлеө самовар, пате-



фон шангуудтаа, Хүндэлэлэй грамотада хүртэдэг бэлэй. Ехэ бэрхэ, шанга хүсэлтэй, уран гартай, «Гыбаан эжы» гэжэ Нархатанютагтаасутай энэ эхэнэр ламанарай, дасанай шэмгэ хубсаа бүлгэнүүртэйн сёдог бэлигтэй нэн. «1870 ондо түрэхэн эжимнай Нархатанаа нааша Дархитын хормойдо оршодог Үзэр - Шулуунай дэргэдэхи нумын хажууда залуухан, сэбэр хан тайжа Николай (өрөддүйн император) хараа нэм, нютагай түмэрш бэрхэ дархан, буряад яланай хүн хаанай эбдэрэн тэргэ захаа, ехэ мүнгэ алтанд хүртэе нэн гэжэ хүгшэн эжимнай хөөрдэг бэлэй» гэжэ Дамдин-Доржо Базаровичдурсаа нэн.

Эсэг ороноо хамгаалгын дайнхаа бусаагүй Базарай Гыбаанэсэгнээнэрэсолье, угайгаа нүр нүлдье, бэлиг талаангые алдаагүй Дамдин-Доржо Базарович алдаршулха бэрхэ уран гартан, алтаса, мүнгэшэ дархан болонхой бшуу. Дүү басаган Долгорын баял бэлигтэй оёдолшо, шанга наихан

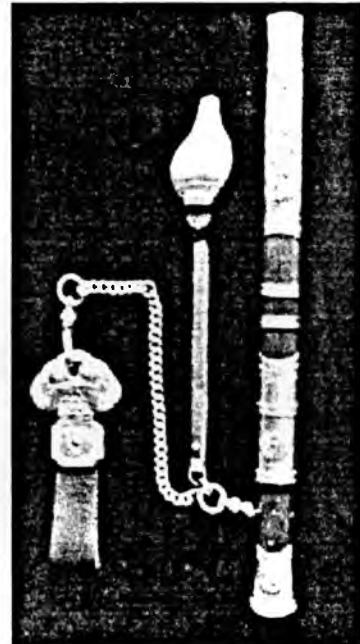
ехэл урматай байдаг даа.

Хүүдинсэдэх худэлдэг Дондог, Мижит гэжэ түмэршэ дархашуулда балташан байнаан, хара багаанаа түмэр түдэгтэй носолдодог Дамдин-Доржо бэээр турхайшагшье наа, багжагарбаатар мэтэ хүсэтий байгаа. Тийн Благовещенскэдэх сэргэйсан инструкторнуудай нургуулида нураха үедөө хүндэ атлетикээр чемпион болонон алдартай. Тэндээ баялан зураашаар ажалаа. Улаан-Үдэдээ арадай уран гартай Пүрбэ Суронхорович Намсараевай хүсэл оролдолгоор, аша туваар наилүүршэ, түмэршэ дарханай нюуснуудтай Улаан-Үдэдээ тэрэ танилсажа, Нархатынгаа соёлы байшанда уран зураашаар жаллаанын. 1975 ондо республикингаа Уран зураашадай холбоондо арадай бэлигтэн болоо, 1990 ондо СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүн болон ургаа.

Буряад арадайнгаа урданай ёго заншалые даган, эхэнэр шэмгэзүүдхэлнүүдье (ниихэ, гуу, бэнэлиг гэхэхээ эхилээд), эрэ хүнэй (хутага, гаана...) гарайнгаа уран шадабари, сэдьхэлэйнгээ хүсэл эрмэлзэл, эльгэ зүрхэнэйнгээ эди шеди Дамдин-Доржо Базаровичай гарган худэлнэн уран бүтээндэйн Улаан-Үдэдээ («Съезд хээ съезддэ», «Бидэ БАМ баринабди» гэхэн выставкынүүд), Шэтэдээ (зональна выставкэ), Москвада, Хабаровскаа, мүн аяар холын Делидэ (Энэхэг) харуулгадаа, үндэр сэгнэлтэдэхүртэхэн юм.

«Янзабуриин зүйлнүүдээр худэлнэ гээшебди: модон, мүнгэн, түмэр, мельхиор, улаан зэд, номин, эрдэни, шүрэ гээд олон даа. Ажал, бүтээл бүхэншии веериншии хүсэлзоригдоо, эрмэлзэлнээ, нанаан сэдьхэлэй дүүрэн байнаан бааналдуудыдадаг гээшэ. Заримандаа бүхэли нүни, углөөнэй 4-5 сагхүрээр дархалжа, нийлэжээсээ нуушахаш. Үгүй гэбэл амархаш. Бэлигтэй уран зурааша, мастер Владимир Павлович Уризченкоин эскизээр Нархатын соёлы байшанда, Улаан-Үдэйн 16-дахи СПТУ-дат түмэр дээрхийнлэнэн витражуудые, мүн Петропавловскын КСК-да панно (мозаика) бүтээгээб. Гусиноозерскын ГРЭС-эй байшан дээрэ Илья

гэхэдээ, 1995 ондо буряад зон сооноо гансаараа-50 монгол дархашуултай хамта Жанрайсиг бурхан (26 метр үндэртэй) бүтээлсэхээ зол хубитай байгааб. 10 дабхар гэрэй үндэртэй бурханай эгээл хүндэ юумэ - гарай хургануудые дархалан



хэлсээб: нүниндэхэдэх хүндэлхэш, эсэхэдээ, тэрэхээ бурханай гарай альган соо амардаг бэлэй» гэжэ Д-Д.Б.Гыбанов ехэ нонёөр хөөрөө нэн.

НАЙДАМТАЙ АХА НУХЭРНАЙ

Бурхан бүтээлсэхээ хуби заяатай, буян хэшэгтэй уран гаргамийн Ивалгын, Хяагтын («Балдан Брайбун», Харгаанатын, Эгэтын дасануудта шэмглэлэй, нарин дарханай ажал хэлсээ, ехэ хубүүн Баяртаяа хамта хорло-гүрөө-



нэнүүдье, дасанай ганжар бүтээлсээ. Дамдин-Доржо Базаровичай ушее нэгэ бэлигтэй шаби - Буда-Жана Дашиев Эгэтын дасан

«Дамдин Доржо ахатамни ижисчүүтийн талаар аха нүхэр болоно. Бидэнэртээ, залуу уран зураашадтаа ехэ найдамтай, хододоо тува хүргэхээ гэжэ эрмэлзэдэг, Ярууна нютагаймнай нүхэр гээшэ. Тэрэнэй ашатуваар би олон уран зураашадтай, арадай уран бэлигтэнтэй танил болооб. Дамдин-Доржо ахынгаа уран шэмглэл, бүтээннүүдээр ехэтэ нонирходог би, тэрэнэй хэхэн ажалаар, өөрьин шабинуудаар, мүн республикин габьяатаа уран зурааша гэхэн нэрэ зэрэгдэх хүртэхөөрьи омогорхоноб, баясанаб, нютагайнгаа бэлигтэй хүндэ, аха нүхэртэе ушее ехэ амжала хүсэнэб» гэжэ Улхасаанютагаагарбалтай, уран зурааша, Россин Уран зураашадай холбооной гэшүүн Шира-Жамса Раднаев хэлээ нэн.

Арадтаа алдар суутай, габьяатай болонон нүхэррэе модошо дархан Владимир Доржжапович Цыиков амаршалхаа зуураа «заахан хаан хойшибдэшишамайгаа ехэ бэрхэ хүн гэжэ тоолдог байгаади. Хүндэ наийнэхээ, ходолтуялха, хүндэлхэш гэжэ ябадад хадаа хүндэ худэлмэрийнээ айгаагүйш, хүннэе түрүү, урда худэлхэш гэжэ оролдоноо үндэр нэрэ зэрэгдэх хүртэбэгэшэш. Саашадаашье наихан уран бүтээннүүдээрээ арад зоноо, нүхэдэө баясуулжа ябахашни болтогой!»

Нүхэр туягайгаа бааны наихан угэнүүдье республикин габьяатаа уран зурааша Юрий Чирков хэлээ нэн.

Дүрбэ тэгшэ бэлигтэй, гартаа дүйтэй мастерней саашадаа «Ярууна» гэжэ нэрэлгэдэхэн амхартануудые (сервис) элдэб зүйлөөр дүүргэхээ хүсэлтэй. Хоёр хүбүүтэй, нэгэ зээтэй, угаа ундаа хаяагүй Дамдин-Доржо Базаровичта алха дүшүн ханхинаан доротүрэл арадайнгаа түүхэ, мүнөө үеин байдал зураглаха, эгээл дуратай ажалаа түмэр дээрээ

баялиг болох алтан гартай алтаса, мүнгэшэ дархан солье хаяа хаанагүй суурхуулжа, нагаса баабайн нангин нэрые дээрэ үргэжэ ябайын гэршэлнэ бшуу. Эд шэмглэлэй, бурханай орон гэгдээг аяар холын Энэхэг ороной хүн зоние Дамдин-



Доржо Базаровичай уран гоёор хэхэн мүнгэн бэхэлигүүд гайхуулаа бшуу.

Арад зонойнгаа ашабуянда хүртэжэ, талаан шадабарияа бултандыа хүргэж, баясуулжа байнаан Дамдин-Доржо Базаровичын эндрээрээзэргээрь ханихалуунаар амаршалаад, элинсэг хулисагайнгаа эрдэм бэлигтийн хүбүүтээ, аша эзэнэртээ дамжуулжа, олон захатые бүтээнхыен үреэнхайхан угэнүүдтэйгээр хүргэнэбди:

**Үдэр бүхэндэ
жаргалай наихани
үзэжэ,
Углөө бүхэндэ наранай
наихани
харахатны
болтогой!**

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряад Республикин габьяатаа уран зураашад Д-Д.Б.Гыбанов
Мария Доржиевна Намгантаяа, Баярхүүнтээз; худэлмэрийнүүдэйн - «Сагаан угэн»; мүнгэн хутага; «Угтамжын сай»; «Буряад басаган».
Бүлүнгүй альбомноо.

ПРОГРАММА ТЕЛЕ-РАДИОПЕРЕДАЧ

с 27 июля по 2 августа 1998 года

16.30 Гостевое шоу «Бурятские традиции»	18.45 Реклама	12.00 Вести	12.20 Мультифильм	17.30 «Первые поцелуи»	13.45 Мир Кинг - с Леонидом	12.35 Аиша	13.15 Борисова Елена	12.35 Попонго. Фестиваль детских творческих коллективов.
18.30 Программа передачи и Рек-тайм	20.15 Автоска	12.20 Мультифильм	17.30 «Башня»	13.25 «Вечный зов»	14.35 Ваши любимые мелодии	18.05 Русская лото	17.15 Соловьев	18.50 Современно скретно
18.35 Мультифильм	20.30 Республикаансые новости	17.30 «Первые поцелуи»	18.00 Мультифильмы	14.45 Торговый дом	15.00 Вести	19.00 Вести	19.45 Старая квартира	19.45 Старая квартира
18.50 Реклама	20.45 Рек-тайм	17.30 «Башня»	18.10 Музыка зула. Енгорбон аршан-гуд	15.30 Киноповесть «Нежность»	15.30 Аренда	21.00 Вести	21.25 Древа	21.00 Вести
19.00 Байгап	20.50 Мелодии родного края	17.30 «Первые поцелуи»	18.30 Высота. Военный летчик Бимба Ринчинов	15.30 Футбол. Чемпионат России. «Зенит» (Санкт-Петербург) - «Ротор» (Волгоград)	15.30 Киноповесть «Нежность»	21.40 Городок	21.45 Старая квартира	21.45 Старая квартира
19.15 Буряад орон	21.00 Концерт оркестра Гостепер-дикомпании	17.30 «Первые поцелуи»	18.30 Сагай хурээ Монж-Башын 290 жэлэй ойдо	15.35 Музыкальный ринг - новое поколение	15.35 Музыкальный ринг - новое поколение	22.10 Фильм «Кольцо»	22.10 Фильм «Кольцо»	22.10 Фильм «Кольцо»
20.00 Концерт оркестра Гостепера-дикомпании	21.00 Вести	17.30 «Первые поцелуи»	18.30 Высота. Военный летчик Бимба Ринчинов	15.45 Реклама	15.45 Реклама	00.00 К-2 представляет	00.00 К-2 представляет	00.00 К-2 представляет
20.30 Республикаансые новости	21.35 Санта-Барбара	17.30 «Первые поцелуи»	18.40 Худээгэй ажабайдал.	16.00 Аириг УС	16.00 Аириг УС	00.45 Мелодрама «Лето любви» (Польша)	00.45 Мелодрама «Лето любви» (Польша)	00.45 Мелодрама «Лето любви» (Польша)
20.45 Рек-тайм	22.35 ПСИ фактор	17.30 «Первые поцелуи»	18.45 Реклама	16.10 Парламент	16.10 Парламент	02.10 Скорость. Кольцевание автогонки (до 02.25)	02.10 Скорость. Кольцевание автогонки (до 02.25)	02.10 Скорость. Кольцевание автогонки (до 02.25)
20.50 Мелодии родного края	23.25 Звуковая дорожка	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.20 Вести	16.20 Вести	02.15 Адамово яблоко	02.15 Адамово яблоко	02.15 Адамово яблоко
Россия	00.20 Вести	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.30 Реклама	16.30 Реклама	01.25 Эротическая драма «Любовные грэзы» Эдгара М. (Италия-Болгария) (до 03.15)	01.25 Эротическая драма «Любовные грэзы» Эдгара М. (Италия-Болгария) (до 03.15)	01.25 Эротическая драма «Любовные грэзы» Эдгара М. (Италия-Болгария) (до 03.15)
21.00 Вести	19.00 Байгап	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.40 Дежурная часть	16.40 Дежурная часть	01.30 Аириг УС - детям: х/ф «О принцессе Ясочке и крылатом сапожнике»	01.30 Аириг УС - детям: х/ф «О принцессе Ясочке и крылатом сапожнике»	01.30 Аириг УС - детям: х/ф «О принцессе Ясочке и крылатом сапожнике»
21.35 Санта-Барбара	19.15 История села Поселье	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	01.35 Нон-стоп лист	01.35 Нон-стоп лист	01.35 Нон-стоп лист
22.35 ПСИ фактор	19.40 Худээгэй ажабайдал.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	01.40 Нон-стоп лист	01.40 Нон-стоп лист	01.40 Нон-стоп лист
23.25 Звуковая дорожка	00.20 Вести	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	01.40 Путешествия с Нац. Геогр. Обществом: «Кошка: погожаяя, тыга»	01.40 Путешествия с Нац. Геогр. Обществом: «Кошка: погожаяя, тыга»	01.40 Путешествия с Нац. Геогр. Обществом: «Кошка: погожаяя, тыга»
00.50 Дежурная часть	00.50 Дежурная часть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	01.45 Шоу ёды «Пальчики обижешь»	01.45 Шоу ёды «Пальчики обижешь»	01.45 Шоу ёды «Пальчики обижешь»
01.05 Детектив «Звезда шерифа»	01.05 Детектив «Звезда шерифа»	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	12.00 Х/ф «Сен-Мар»	12.00 Х/ф «Сен-Мар»	12.00 Х/ф «Сен-Мар»
03.05 «Славянский базар» в Витебске.	03.05 «Славянский базар» в Витебске.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	12.00 Маненько утреннее шоу З.К.	12.00 Маненько утреннее шоу З.К.	12.00 Маненько утреннее шоу З.К.
Дневник фестиваля искусства (до 03.15)	Дневник фестиваля искусства (до 03.15)	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	12.05 Х/ф «Кругой поворот»	12.05 Х/ф «Кругой поворот»	12.05 Х/ф «Кругой поворот»
Концерт мастеров искусств	Концерт мастеров искусств	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	13.40 Нон-стоп лист	13.40 Нон-стоп лист	13.40 Нон-стоп лист
Белорусь	21.00 Вести	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	13.55 АУ детям: м/с: «Детектив Боли» 45 с.	13.55 АУ детям: м/с: «Детектив Боли» 44 с.	13.55 АУ детям: м/с: «Детектив Боли» 44 с.
21.35 Санта-Барбара	19.15 История села Поселье	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	14.10 Манелько утреннее шоу 3.К.	14.10 Манелько утреннее шоу 3.К.	14.10 Манелько утреннее шоу 3.К.
22.35 «Славянский базар» в Витебске.	22.35 «Славянский базар» в Витебске.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	14.20 Путешествия с НГО: «Баллада об ирландской лошади»	14.20 Путешествия с НГО: «Баллада об ирландской лошади»	14.20 Путешествия с НГО: «Баллада об ирландской лошади»
Дневник фестиваля искусства	Дневник фестиваля искусства	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	15.15 Такси TV-6.	15.15 Такси TV-6.	15.15 Такси TV-6.
01.35 Сиреневый туман	01.35 Сиреневый туман	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	15.25 Х/ф «Фехтовальщик»	15.25 Х/ф «Фехтовальщик»	15.25 Х/ф «Фехтовальщик»
02.15 Автошоу (до 02.45)	02.15 Автошоу (до 02.45)	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	16.25 Благая весть	16.25 Благая весть	16.25 Благая весть
Аириг УС	Аириг УС	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	16.55 Звезды о звездах: Михаил Танич	16.55 Звезды о звездах: Михаил Танич	16.55 Звезды о звездах: Михаил Танич
16.00 Любичь - смотри	16.10 М/фильмы	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	17.20 «Благая весть»	17.20 «Благая весть»	17.20 «Благая весть»
16.40 Диск-канал	16.50 Дорожный патруль	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	17.25 М/фильмы: «Похищители красок», «Бюро находок»	17.25 М/фильмы: «Похищители красок», «Бюро находок»	17.25 М/фильмы: «Похищители красок», «Бюро находок»
16.50 Дорожный патруль	17.00 Т/с. «Дежурная аптека 3» 2 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	17.55 Т/с «Прекрасные господа из Бу-Доре» 2 с.	17.55 Т/с «Прекрасные господа из Бу-Доре» 2 с.	17.55 Т/с «Прекрасные господа из Бу-Доре» 2 с.
17.00 Т/с. «Дежурная аптека 3» 2 с.	17.10 Т/с. «Крылья» 6 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	18.45 Муз. подарок	18.45 Муз. подарок	18.45 Муз. подарок
17.10 Т/с. «Крылья» 6 с.	17.20 Т/с. «Крылья» 6 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	19.05 Владимира Высоцкий в Амфитеатре	19.05 Владимира Высоцкий в Амфитеатре	19.05 Владимира Высоцкий в Амфитеатре
17.20 Т/с. «Дежурная аптека 3» 2 с.	17.30 Т/с. «Дежурная аптека 3» 2 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	20.00 Нон-стоп лист	20.00 Нон-стоп лист	20.00 Нон-стоп лист
17.30 Т/с. «Крылья» 6 с.	17.40 Т/с. «Крылья» 7 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	20.05 Х/ф «Дни Турбиных» 3 с.	20.05 Х/ф «Дни Турбиных» 3 с.	20.05 Х/ф «Дни Турбиных» 3 с.
17.40 Т/с. «Крылья» 7 с.	17.50 Т/с. «Дежурная аптека 3» 3 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	21.15 Ток-шоу «Сделай шаг»	21.15 Ток-шоу «Сделай шаг»	21.15 Ток-шоу «Сделай шаг»
17.50 Т/с. «Дежурная аптека 3» 3 с.	17.60 Т/с. «Дежурная аптека 3» 4 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	22.15 Нон-стоп лист	22.15 Нон-стоп лист	22.15 Нон-стоп лист
17.60 Т/с. «Дежурная аптека 3» 4 с.	17.70 Т/с. «Дежурная аптека 3» 5 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	22.20 Территория ТВ-6	22.20 Территория ТВ-6	22.20 Территория ТВ-6
17.70 Т/с. «Дежурная аптека 3» 5 с.	17.80 Т/с. «Дежурная аптека 3» 6 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	22.50 Х/ф «Бесстрашный тип»	22.50 Х/ф «Бесстрашный тип»	22.50 Х/ф «Бесстрашный тип»
17.80 Т/с. «Дежурная аптека 3» 6 с.	17.90 Т/с. «Дежурная аптека 3» 7 с.	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	22.15 Нон-стоп лист	22.15 Нон-стоп лист	22.15 Нон-стоп лист
17.90 Т/с. «Дежурная аптека 3» 7 с.	18.00 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	20.45 Микки Рурк в триллере: «Часы отчаяния»	20.45 Микки Рурк в триллере: «Часы отчаяния»	20.45 Микки Рурк в триллере: «Часы отчаяния»
18.00 Блажая весть	18.10 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	23.05 Такси ТВ-6	23.05 Такси ТВ-6	23.05 Такси ТВ-6
18.10 Блажая весть	18.20 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	24.45 Башня	24.45 Башня	24.45 Башня
18.20 Блажая весть	18.30 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	25.00 Башня	25.00 Башня	25.00 Башня
18.30 Блажая весть	18.40 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	25.50 Башня	25.50 Башня	25.50 Башня
18.40 Блажая весть	18.50 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	26.00 Башня	26.00 Башня	26.00 Башня
18.50 Блажая весть	18.60 Блажая весть	17.30 «Первые поцелуи»	18.50 Аириг УС	16.50 Дежурная часть	16.50 Дежурная часть	26.50 Башня	26.50 Башня	



ОРАКУЛ

ДАЛАЙ-ЛАМЫ



В минувшем году по личному приглашению Президента Кирсана Илюмжинова Калмыкию посетил лама ТУБТЕН НГАДУБ КУТЕН РИМПОЧЕ¹ — оракул Его Святейшества Далай-Ламы XIV. Затем он несколько дней провел в Москве, где встречался с московскими буддистами, и по приглашению Центра ламы Чонкапы прочел лекцию о Дхарме². Тогда состоялась его встреча с корреспондентом журнала «Наука и религия».

— Кутен Римпоче, сейчас у нас появилось много различного рода предсказателей, утверждающих, что они тем или иным способом могут увидеть будущее. Чем они отличаются от оракула?

— Увидеть будущее можно различными способами. Астролог, например, узнает о нем благодаря своим вычислениям. Оракул — это Дух (шинога несколько Духов), который выбирает определенного человека (иногда несколько людей) своим проводником. То есть это как бы две составляющие: Дух и его проводник.

— Может быть, читатели лучше поймут вашу мысль, если вы расскажете историю Оракула, которого вы представляете?

— Я — проводник Нейчунгского Оракула, который всегда был теснейшим образом связан с Авалаокитешварой³. Есть несколько традиций его истории: некоторые из них настолько священны, что для того, чтобы их услышать, необходимо получить особое посвящение.

— А как вы стали оракулом?

— Моя история доказывает что Нейчунгский Оракул сам выбирает, кому быть его проводником. В тибетском буддизме существует и другая традиция, в которой высокий лама приказывает человеку войти в транс и предоставить свое тело Духу... Я — четырнадцатый в линии преемственности Нейчунгского Оракула.

Я родился в Тибете в 1958 году, в 1966 году мне удалось бежать оттуда и через Бутан добраться до Индии. После этого я со своей семьей поселился в Дхарамсале, где занимался строительством дорог и другими работами, как и большинство здешних тибетцев. Но в 1978 году у меня возникло сильное желание стать монахом Нейчунгского монастыря, который теперь находится в Дхарамсале, и меня туда привели. К моменту смерти моего предшественника я был мастером религиозных церемоний Нейчунгского монастыря. Тем не менее Оракул никак не проявлял себя в течение целых трех лет; и Его Святейшество Далай-Лама XIV даже состояния спрепасльную молитву о скрещении обременении нового проводника: 5 марта 1981 года во время церемонии, в которой я ошичила подношение благовоний, я исожиганию для себя вошел в состояние транса. Это было подобно электрошоку. Потибетски этот первый спонтанный транс называется Ше сик — «увидеть лицо Оракула».

Бесседу вели
Т. ПРАВОТОРОВА

1 Кутен — «сосуд для духов». Римпоче — достигший освобождения, но вновь воплотившийся в этом мире из сострадания к живым существам.

2 Учение Будды.
3 Авалаокитешвара — божество любви и сострадания, покровитель и защитник Тибета. Далай-Лама — его земное воплощение.

(Из журнала «Наука и религия». Интервью дано в сокращении.)

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ
(1998-1999 ОНУУД)ЗУНАЙ НҮҮЛ ШАРАГШАН ХОНИН
hAPA

Буряад литэ	4	5	6	7	8	9	10
Европын литэ	27	28	29	30	31	1	2
Гарагай Нэрэ Үдэр	Дадаа Нара понед.	Мягмар Марс Вторник	Дагда Меркури среда	Лурдэ Юпитер четверг	Баасан Солбон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгээ Үдэр	Хүхэгшэн гахай	Улаан хулгана	Улаагшан үхэр	Шара бар	Шара туулай	Сагаан луу	Сагаагшан могой
Мэнгээ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара
Жуудал	ХIII	28	шарий	түмэр	огтогой	үнэн	чулд

Гарагай 2-то шэнын 4
(июлиин 27).

Хүхэгшэн гахай, 2 хара мэнгэни, хийдэ буудалтай үдэр. Бурханай, энэ, тарни, наанай бүтээл бүтээхэ, бисалгал үйлэдэхэ, даллаг абааха, хэшэг дуудаха, тангрын тарни уншаха, лусууд тахиха, буян үйлэдэхэ, хяна гаргаха, уна гаталхаха, эд зөөри, аласаяа суглуулха, тангригаа болоулха, дайсанние номгоруулха мэтын үйлэнүүдэгэй хайн. Зүгөөр хүрэнгэ таалхаха, үри зээлисэ түлэхэ, шуна ханааха, төөнхэх, хадаг табиха, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ, модо орбонтойн упагааха, тэргэм бариха, суглаа хүчх, наан барагшын хэрэг үйлэдэхэ, тангриг үгэхэ мэтын үйлэнүүдэгэй тэбшэхэр. Энэ үдэр хүнэй үнэ аbabал, бэсэнх юрэнхы тамир һайжарха.

Гарагай 3-да шэнын 5
(июлиин 28).

Улаан хулгана, 1 сагаан мэнгэни, галда буудалтай үдэр.

Нүүл нарада улаан хулгана үдэр тудаахадаа, модои хохи гэгэдэгтэ. Энээний үдхье мартаан зондо һайгуулбам, иймэй: модон хохи үдэр гээши алибаа үйлэдэ мую; онисолбол, бэри буулгабал, үргүй болох; таряа тарibal, ургахагүй; үхижүү тэдхэбэл, огто үдэхагүй; мал абаа һаа, хэрэг болохогүй; иэрэ соло аbabal, хүнд ямба байхагүй; гэр балгаана барibal, тэймэртэ шатаха г.м. Иймэ үдэр хүнэй үнэшье аbabанай хэрэггүй.

Гарагай 4-дэ шэнын 6
(июлиин 29).

Улаагшан үхэр, 9 улаан мэнгэни, шоройдо буудалтай үдэр. Бисалгал үйлэдэхэ, номой үгээлгэ үхэр, ариашаар уааха, тангригаа болоулха, дайсанние номгодхохо, һаад тодхор дарааха, газарай нүхэ бүтүүлх, бүлэдэо даллага абааха, хониг дуудаха,

бусааха, шуна ханааха, төөнхэх мэтын үйлэнүүдэгэй муу. Энэ үдэр хүнэй үнэ аbabал, шэг царайн үнгэ зүйн һайжарха.

Гарагай 5-да шэнын 7
(июлиин 30).

Шара бар, 8 сагаан мэнгэни, түмэртэ буудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, тэнгэри, сахиуса, лусууд тахиха, ном помнохо, тэрэниш шагиаха, хэшэг буян уриха, даллаг абааха, модо отолхо, тангригаа болоулха, агнаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлийдэ бүтээхэ, тэдэниш арамайлха, хэлэ ама наандааха, арга эб олох, мүр гаргаха, зарга шинидхэхэ, хүбсээнаа эсхэх, гоболго хэхэ, эм наиргуулха, үзэй буян үйлэдэхэ, балин гаргаха, эхээбэри табиха, мал шулгаха мэтын үйлэнүүдэгэй һайн. Гэхэ зуура наан барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хүбүүдэ сэргэгэ мордохуулха, хүхижүү хүлээ оруулха, бага хүүгэдэ бүрхээ ондо тээшэн һябуулха, бэлэг үхэр, бэлбэхэн хүнэй бузаархаа зайлхана, хүншүү хёрбоно гаргаха, угаал хэхэ мэтын үйлэнүүдэгэй сэргэйтэй. Энэ үдэр хүнэй үнэ аbabal, хэлэ аман, шууяан гараха, тэмсэл болох.

Гарагай 6-да шэнын 8
(июлиин 31).

Шараагшан туулай, 7 улаан мэнгэни, огторгойдо буудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, нарада, Үүрэй Солбондо мүргэхэ, номой сахиуса, тэнгэри тахиха, гүрэм ушигуулха, заан хүүхэх, буян үйлэдэхэ, эхэ хүнине бараалхаха, зурхай шудалхаха, үзэгтэ һураха, дайсанние дарааха, хулгай дээрм сараха мэтын үйлэнүүдэгэй һайн. Харин шулуу шорой хүдэлгэхэ, лусууд тахиха, дасанай (дуганай) һуури табиха, гэр бариха, шүүхэ, похой аbabажа тэжэхэ, замда

абабал, наан ута болох.

Гарагай 7-до шэнын 9
(августын 1).

Сагаан луу, 6 сагаан мэнгэни, унцаа һуудалтай үдэр. Хонин нарада луу үдэр тудаахадаа, харшалдаан гэхэ гү, али тэрсүүд шанартай байдаг. Мартаан зондо удхыенең нацуулхада, иимэрхүү: бэри буулгабал, нүхэрхөө налаха арга бэдэрхэ; дасан (дуган) барibal, хубарагууд тогтохогүй; замда гарабал, хулгайшантай, дээрмэшнэтэй ушарха аюул тудааха; үрэхэ таряа тарibal, тэрэх хатажа хосорх; иэрэ алдар олонон хүн доройтохо; мал адууха суглуулбал, огто тогтохогүй; хэшэг дуудабал, даллаг аbabal, хэшэгтэй үнэдэгээрхэгүй. Тиймэхээ эдэ мэтыншье, мүн алибаа һайн үйл энэ үдэр үйлэдэлтэгүй. Энэ үдэр хүнэй үнэ аbabal, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 1-дэ шэнын 10
(августын 2). Бадма-Самбаавын үдэр.

Сагаагшан мөгой, 5 шара мэнгэни, хада улаада һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахиуса тахиха, лүн аbabah, дасан дуган һөргөхэ, бурханай шэрээдэ маандаа табиха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамайлха, ном шудалха, засаг түрэдэ ошожо, айладхалаа мэдүүлх, ном оршуулха, муу үйлэ буруудхаха, ламы бараалхаха, мори, сар һургаха, гэрэй һуури табиха, ваджрын, пүрбийн харюулга хэхэ мэтын үйлэнүүдэгэй һайн. Зүгөөр газар хахалхаха, похой тэжэхэ, худалдаа наимаа хэхэ, широй шулгуу хүдэлгэхэ, газар малтыха, бороогийн уна тогтоохо, шуна ханааха, төөнхэх, засагаа хэрэглэн, хүнине доромжлох мэтын үйлэнүүдэгэй сэргэлхээ. Энэ үдэр хүнэй үнэ аbabal, бэсэнх юрэнхы тамир һайжарха.

Чурач чурач



«ҮБЭСЭМНИЙ ҮРЭЖЭЛТЭЙ БОДОЛ ТҮРҮҮЛНЭ»

М.ХАМГУШКЕЕВАГАЙ НОМ ТУХАЙ

Монгол уласай үни урдаага тэргэнэйн Үбэсэ-Үбнэн голой нэрэй тайлбарилж башэнэй Мэри Матвеевна Хамгушкеевагай «Үлгы тооントо Үбэсэмни» гэхэн номтойн танилсабаб.

Унихэн даа, залуушаг ябахадаа, Улаан-Үдээ мэргэжэлээ дээшэлүүлхүүн курсдаархадээ, түрүүшүүхиээ Мэри Матвеевнагай танилсаа нэм. Бидэнэрэй, худеөгэй багшанарай урдаа буряад поэзи тухай элихэл ушишын мунөөшье наанаад ябадагби. Тихэдэ «нилээд ольнотойхон бодолнуудтай шэдитэхэн басаган ха юм даа» гэж наанаа нэм. Тэрэл басагамни дуулахадам, үдэр бүри угражал, саг жэлэй ошохо бүри боложол байна.

Москва хотын Литературна институт амжилтатайгаар аүүргэнэйн үүлдэ аспирантурада нурага, «Формирование и развитие жанра поэмы в бурятской литературе» гэхэн темээр диссертаци хамгаалжа, эрдэмий кандидат иэрээ зэрэгдэхүртээн байна. Мэри Хамгушкеевагай олон тоото шулэг, поэмийүүдийн «Байгал», «Неман», «Байкал» журналинуудтаа хэвлэгдээдэг. «Залуу наанай охин», «Усть-Ордындуун», «Үбэсэ голурина» гээн согсолборинууд соо зохёолтуудын хэвлэгдэхэн юм.

Мэри Матвеевна - поэт, оршуулагша, литература шэнжэлэгшэ, филологийн эрдэмий кандидат, БГУ-гий доцент-зохёхы ажалайнгаа охин соо арадтаяа хамтаа ажлалжа ябана.

Зохёолнууд соогоо оршон тойронхи газар дайдаяа, арад зоноо, юргэмсын байдалай ушар удхые дээдийн философски мэдэрэлтэйгээр сэдыхэлээ худэлгэн бэшэдэг юм. Зохёолнуудынгаагеройтуудтай дутэхарилтэгүй сансарын хүрдээ зьеедэн талиидаг гээшэ.

Авторий радиогоор шэнэ хэвлэгдэхэн ном соохноо хэдэн шүлэггүүдээ ушишанайн үүлээр, яажаш наань тэрэ номын олох гэж шинидэб. Хотынгоо номуудын паймаалдаг газарнуудаар үсэд иэтэрүүгээр бэдэрэ бэдэрээ, түрэл университеедэйн киоскноо үүлшины ном абаа нэм.

Газар дэлхэй гэрэлтүүладэг алтан шара наанай үнгэтий «Үбэсэмний» олоний сэдыхэдэ үрэжэлтэй бодол түрүүлжэл байхаа.

Үлгы Диваажаншуу нюатагни
Үнинэй зүрхэндэм
нанагданхай,
Үнэр баян дайдамни -
Үдэртоош, үүниндоөш
намхантай.
Түмэн зондоо алдартай
Түрээн миний тооントо лэ.
Тэхэрижэ дахяад, баяртай

Тэбэрин шамайгаа
унахалби.

Автор түрээн нюатагаа хэдэй наихан гүн сэдыхэлэйнгээ ойоргоогаран ухалан бэшэнэб даа. Игээж хэзээдэшье, хаанашье ябахадаа, түрээн, тэгэжээн тооントо нюатагаа магтан дуулаха үндэр сэдыхэл, шадал абажа түрээн бэлгитэй басаган гээшэл даа.

Тоonto талаяа дэрэшшоод,
Торгоор орёолгоондол
хэбтэнэлби.

Ургы, ногоонинь
сэсэглэшшоод,

Урдаандал аятайханаар
бүхэглэнэ лэ.

Энэхэн улаахан
зүрхэндөө -
Эрдэнитэ юртэмсэ
багтаанхайб.

Түрээн, үдэнэн
Үбэсэхэнэө

Түүрээн мунөө магтаанхайб
- гээд, юрын үгөөр дабтажа хэлэшгүй наихан мэдэрэлэдэ автадаг боди сагаан сэдыхэлтэй басаган бэшэнэ. Дээдийн бурхадшье, нюатагийн тахилгата эзээдэшье дуушаа басагаяа зорижкуулна, дэмжээн гээшэл даа. Буряад орондомнай иимээр нюатаг ороноо магтан дуулаха хүбүүд, басагад олошорной даа!

Гэхэн зуурах хэмороото сагта газар дайдаа, гол унамнай үбшэлийн, гэмшэнэ. Энэ ёро муута хэрэгүүд хүнэйл гараар хэгдэнэ. Эхээсгэгмийн тахижка, нүгэдэж ябашан элдин дайдаяа

аршалхаа гээшэ мүнөө сагай шухалаа асуудал гэжэ зон бултаа мэдэрэй. Яагаад энэхээ асуудал шийдхэхэб?! Саг хүлеэдэггүй. Мүнөөдэр, углөөдэр тэхэрилтэгүй сансарын хүрдээ зьеедэн талиидаг гээшэ.

Автор «Жаргал» гэхэн шүлэггөөрөө хубинингаа жаргалын дэлгэн бэшэнэ.

Үзүүтэ энэхэн юртэмсэдэ

Үглөө бүри нарагаа угтажа,
Хүлэртэрээ нийсан

ажаллажа,
Хүхижэ, дуулажа ябаха

гээшэ - Жаргал.

Хөөрхэн нялха үриингөө
Ханшуухан толгойен

эльбэжэ

Эхын баясхалан эдлэжэ,

Энхэрэн, тэбэрин нууха
гээшэ - Жаргал.

Ханилхан гансатаяа
хоюулханаа

Хатуу, хүнгыншье
амасажа,

Хара, сагаанин
хубаалдажа,

Хажуудаш шамтаяа
амидарх гээшэ - Жаргал.

Үзүүтэ энэхэн юртэмсэдэ
элдэб юумэн ушардаг даа.

Тиймэнээ энэхэн үгтэхэн

наанайнаа хугасаас хүн бүхэн

тон зүбөөр эдлэжэ шадаий даа.

Би багша хүн хадаа

нурагшадаа «жаргал гээшье

юун гэжэ ойлонот» гэжэ асуухадам, «эжыбын энхэрэл,

элүүр бээ» гэжэ хөөрхэдни

харюусадаг. 12-13-тайхан

үхижүүдтэ бэшэ юун хэрэгтэйб даа. Гэнэн хонгор сэдхээдэй дэлхэй дүүрэн наран ха юм даа.

Үтэлж наанацаа үринэйрэйш энхэрэл - жаргал гээшэ ааб даа.

Мэри Матвеевнагай аяналхан холо ойрын газарнууд танил нүхэд олон. Бодолнуудаараа баясан, урмашаа уяигата мурнуудээ дэлгэнтүүрэхэн нийхан. Шүлэг бүхэнийн удаа уишагшадаа хэдэй наихан мэдэрэл, бодол түрүүлдэг хүсэтий үгэнүүд бэ.

Шүлэгүүдэйн оршуулганууд эхэ бэшгэхээ холдоогүй, уян шугархай тодо хэлээр бэшээтэй, найшаалтай.

Родимые степи дурманят -
От запаха цветов голубых.
Шелест травы и туманы...
Я песню слагаю о них.

И плавно напев мой
струится
Под цокот звонких копыт.
И песня моя, словно
птица,
Над степью бескрайней
летит.

Шэлээр нубнатаан шүүдэртэй, манатай углөөгүүр агтын туруунай түбэрээн доро Мэри Матвеевнагай аялга дуунинь ханхинаг лэ гэж үрээ.

Р.ДАШИЕВА,
Улаан-Үдэн 19-дэх
нургуулнин багша.

корольки и в медные кружочки, которые блестели на солнце и тихо позванивали при повороте головы.

На руке такой же медный браслет, отливался синью моря, а на шее бусы из красных кораллов лежали в два ряда и украшали грудь, лицо было усталое, морщинистое, но доброе. Это моя мудрая, умная тэби, мать всех матерей. Такие как она работали на поле, растили детей и несли свое доброе сердце людям. Они своим трудом украшали эту землю.

С бо, мои тэби! За твоё добро, рдце, за ласку и любовь, кото, ты дарила в моем дэ гве. Ты любила меня и учила я. Быть этих добрых людей. Ты говорила: «Добро рождает добро», так и есть, куда прикоснулась твоя рука, там и «добр». Родная туби! Спасибо тебе за науку, я никогда не забуду тебя и твоё доброе сердце, как солнце буду нести к людям. И буду говорить детям детям, не обижайте свою тэби, что доброе сердце тэби рождает солнце. Люди, берегите это солнце...

ТЭБИ

(рассказ)



того. Ночью проснусь и думаю, чем же буду кормить детей завтра... Мука кончилась, правда, немного зерна осталась в сусеке. На утро вставала, молола зерно, пекла хлеб, кормила детей. И каждый день на поле работала с утра до вечера, не покладая рук. Скоро уж сама слегла, опухли ноги, не могла ходить.

Старшим моим детям досталось, они наравне со взрослыми работали. Зимой холодно было, за дровами надо идти, а в доме нет мужских рук, а мои девочки натянут из тряпья, что есть, пешком пойдут в лес и на санках привезут хвороста. Придут замерзшие, кое-как отогреваются у печки, так и уставшие вздрогнут, а глядишь уже спят. А какие голодные годы были. Иногда у нас дома не было и куска хлеба. Правильно говорят, что мир на добрых людях держится, они есть, потому мы живы остались.

в семье и в колхозе, я радовалась за них.

Скоро дочери мои вышли замуж, а сын женился. Внуки пошли такие забавные, возиши с ними и не замечашь, как проходит день.

И тэби радостно загибала пальцы и считала своих внуков и торжественно прищелкнув языком сказала: «У меня тридцать, три внука, двенадцать правнуков». А как же тебе не радоваться, сколько любви и тепла вложила, чтобы вырастить их. И когда они вырастали, все радости и горести несли они к тебе, и ты их делила как мать, как друг. И с какой любовью растиши сейчас своих внуков и правнуков.

И сидела передомной, древней, как легенда, моя тэби в старинном шелковом наряде, обшитом бисером. Седые волосы ее были сплетены в две косички и на концах переплетены в

У меня удивительная тэби. Она знает много историй и интересно рассказывает. На этот раз я попросила ее рассказать о себе. Тэби задумалась, ее морщинистое лицо чуть-чуть разгладилось и сказала:

- Так уж и быть, расскажу внучке. Я родом из соседней деревни Хайги. Молоденькой девушкой вышла замуж и переехала в село Кутанки. Мой муж был красивый, ладный собой, любила его, души не чаяла. Дети пошли один за другим - дочери, а пятый был сын. Жили мы дружно, дети были радостью в нашей семье. Мой муж работящий, мастер на все руки: делает то сани, то вилы, то коромысла, а заказчики отблагодарят: принесут то буханку хлеба, то крынку молока. Деловой, что-то мастерит на дворе, нозовет меня спросит: «Нравится?» А сам все шлифует сидит. Но недолгой была моя радость. У него было большое сердце, умер он внезапно - и совсем молодым похоронила его. Того нам приходилось, ой как



«ДУГАР ЗЭЭРДЭ»

Клим и Бинингаа нүүлэй үеэд башхэн шүлэгүүдээс уншажа, ехэл урма барагар ханаа сэдыхэлни салгыдаа. Санагын нургуулига анхаа түрүүн эмхигжгэргээний «Уран Дүшэ» эмхиши хэвчилүүгээс эзэбхитэйгээр хабаагажа, уран зохёол наиргуулхаа гадалга нурахаа гэж оролдогогын толгойдом төбийсө биш болоодхёө. гээш һаам алдуу болохогүй гээшээ хаш даа. Клим түрүүшшигээ шуршалгануудыг газетэ болон журнальнуутаа толижуулжа ябатараа юундэшийн барлууллаа болижорхёө нэн. Баабай, иибисин панан болоог башхээс болбөг гээшээ нэн гү гэжэ наадаг нэнби.

Мүнөө Клим Бальжиров душэ гарашоог (1954 оной) башхэн шүлэгүүдээс ухса түгэлдээр зохёолнууд болоог гэж хэлэхэд дуран хүрэн. «Дугар Зээрдэ» гэжэ адуушан баабайнгаа морин эрдэни тухай шүлэгтын хэдэг гоёор эдэлнэй даа:

Эмнэгэй түрүү тэлсүүлжээ, Эсэгтийн нэргээс нэрлүүлнэй Эгээл дүүтийн хани нүхэр Эрхэ шатил Дугар Зээрдэ.

Үүн голабай домогтой
Үльгэр дуунай үзүү хэсэгт
Морин эрдэниши солотой
Молор сарюун Дугар
Зээрдэ.

Аглах хүдөө шотагтаа
Малшан хүнэй габьяада
Аша үриш ябаш байгаа
Арюун холшор Дугар
Зээрдэ.

Эмээл дээрхээ эзэлжээ
Эжэл болон хоюулханаа

Баяр гушигын

хубаалдажа,
Бата ябааш Дугар Зээрдэ.
Бухы нахаараа адуушан яваан Дугар үбтэнэй Зээрдээс эзэцээсүүдээр мэдээдэг гээш нэн хаб гэжэ наадагби. Дугар үбгэн адуушан хүн хадаа морин эрдэни Зээрдээс ходогод магшажа ябадаг бэлэй:

— Морин дээрээ жолооен үнэлгээр бүхээ нийроор уншашоошие хадам, Зээрдэм намайгаа гол гуламтаяа тахижа үүнчлан буусадам асарханаа гудна, адуунайнгаа хойноо Сарыдаг уулын хабшал үндэр мүнгээн дуулгатыа бэлэнүүд дээгүүр гүйлгэхэдээсөм өөрчлөм элүүр мэнээ аважа ябадаг ёнотойд морин эрдэни түб дасаа.

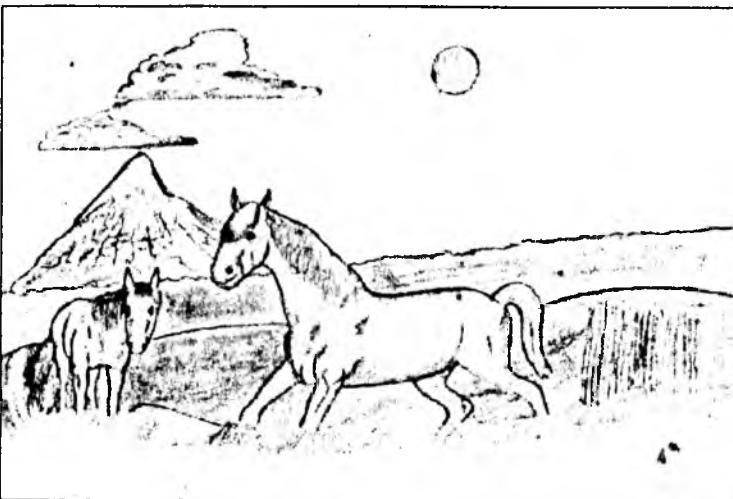
Дугар Зээрдэ гэхэн шүлэгээр оюу Клим баабайнгаа Зээрдээс соло дууудаа гэжэ хэвхэд дуран хүрэн.

Нэгэн үеөөр һаа «Нангин гуламтая», «Алтан зула», «Үүрэй солбон», «Шахал наадан», «Холын дүүхэй», «Хэлжээр», «Эжэ баабайн аша» ба бусад шүлэгүүдээс ухса түгэлдээр зохёолнууд болоог гээш һаам алдуу болохогүй хаш даа.

Климэй зохёохы замдань үргэн дэлсээ, абарга ехэ амжилтапуудай дэмбэрэлтэй ханха харгы юроонкоб.

Ингээд Клим шабинингаа хэдэн шүлэгүүдээс олоной анхаралдаа дурагчанаб.

Бадма ШОЙДОКОВ, уран зохёолло.



АЛТАН ЗУЛА

Алтан зула аргааханаар Арюун сэсэгээр буурсаглаад Аятай байна сэдыхэлдэм Аша буян дэлгэрэн.

Хүсэл һанааень сэбэрэлжээ, Хоншуу санзай бадарна. Ламбагай багшин тахилда Наманшалан мүргэнэ.

Сагаан һанаагаа урдаа баряд, Саада харгыгаа сэбэрэлэнэ. Гэгээн зулын гэрэлээр Гэр бүлээс арюудхана.

Найман замай һудал барин Найдал зориггоо үргэжэ, Нангин Хорлын дүхэрэг Буян номдо хүргээ.

ҮҮРЭЙ СОЛБОН
Сэдээн тэнгэрини удамаар Сэнгэлэн намжараар тамархан

Үглөөнэй шүүдэртэл мүнгэлиг

Үүрэй Солбон, Үүрэй Солбон.

Илдам холшорхон наһанддадаа Инаг дураяа бадаргаан, Улнэн хоёр ходол шамтай Үүрэй Солбон, Үүрэй Солбон.

Үргэн алласай харгыда Ушее нээгдээгүй таабари Үлгэ замбиин тангил одон Үүрэй Солбон, Үүрэй Солбон.

ШАХАЛ НААДАН

Зунай һүнини һэрион сэлмэгтэ

Зулгы ханын зугаа нэрьеэтэй, Сэхирэй эрьеед түүдэг носоотой

Дүхэрэг ёхор эрээ соглётой.

Субад толи урдахи зүргээ

Аятай үзэгээр аржылагв гарын

Сэлмэг һара, сэнгүү дураа

Хубин жарталай хэшэг боло.

Сэлмэг һара, сэнгүү дураа

Цырен ДАРМАЕВИЙ зураг

Шахал наадан бахатай, хабатай
Нютаг зонойм үндээн наадай
Сээжынгээ гүндээ сэсэг ургуулж
Сэдыхэлээ ханан дуулаад хатардай

Холын айлшад, наашаа болыжийн
Хүхюу манай дүхэрэг наарщаагийн
Дуунаймийн аялгыг дуугаараа дэмжжээ
Дуураан сэдыхэээш бээрэгжжээ сэлмээжээ

Алтан түүдэг оштоо, Аялжийн
Анда нүхэд шууялдаа, хүхидээ
Талада шахал бүрил сууряатай
Таляаха нюргынен таашаа үлгидээ

СЭЛМЭГ һАРА, СЭНГҮҮ ДУРАН

Хотон айлайм хоёр залуушу,

Хонгор үдэшэх холшоровын сэнгүү,

Сэлмэг һара сэдыхэл зүрхээшээ
Эхин дурандаа элшээз үүсээш

Сэлмэг һара, сэнгүү дуран

Субад толи урдахи зүргээ
Аятай үзэгээр аржылагв гарын

Сэлмэг һара, сэнгүү дураа

Хубин жарталай хэшэг боло.

Сэлмэг һара, сэнгүү дураа

Цырен ДАРМАЕВИЙ зураг

Как об
помощни
Ивановна
учивши
перовани
связанны
дерева.
Прежде
обладаю
Онообыч
метрах о
готово бы
помощью
отдают
яблоня, к
тополь (и
и отрица
себя вред
лишне по
дерева ос
напитыв
водами. (и
несут па

А на
можн
определ

Юрэ бусын выставкэ

ХОЁР НЮУРТАН, ДУРБЭН НЮДЭТЭН...

Нүүл Санкт-Петербургда шубуун дээгээр хэгдэхийн дүрсэнүүдээр музей соо бии хя юм. Эндэхийн музей Задахи жэлээ удаа дараалан улаан-үдүүхийдээ экспонтуулж асаржа харуулна. Ц.Сампиловой нэрэмжээтийн уран хайханай музей соо үнгэргэдэжээ байхан выставкад дэлгэрэхэндээ дүрснүүд тухай хооржэе угэхэе напаатайбди.

Эл Боузн, Чарльз Трипп хоёрт циркны аренэ дээрэ велосипедийн унаад гарагадан, сугларагчад тэдээчиние нэвтрэхээ алгаа ташалганаар утгатаг нэн. Юундээгээдээ, Эл Боузн хоёр гаргүй, мүн Чарльз Трипп хоёр хүлгүй байгаа бишүү.

Дэлхий дээрэх хүн зон гараха түрэхэд, ямар бэ даа уг зорилго дүүргэхээ зэрэгтэй. Төдхүү хүл гаргүй, турба-дүрбэн хүйтэй, нюдээ амагүй, турба-дүрбэн хүйтэй, нюдээтэй гэхээ мээдээ лутуу дундсануудтай хүнүүд манай дэхийдээр түрүүнээс. Нимэхүүдийн бэсэнтэй лутуу дундсануудтай байгаанье һаа, дээрхэснэй үтгэхэн аза талаантай байдаг.

Эгээл нимэхүүдийн дүрсн



1911 ондоо циркны программаад эгээл түрүүшшихисэ хамтаа хабаадаа бэлэй. Нэгэнниийн велосипедийнгээ руль гараараа барядад, нүгоодэйн педалийн хүлээр оюу өрүүлээд ябадаг байгаа. Чарльз ехэ бэрэх мороо лархан нэн. Харин Эл акробат, жонглёэр, Гэхээтийн хамтаа Эл Боузн намгатай, 4 үхижүүлтэй байгаа (1-дэхи фоторураг).

Би өөрүгээ тиймээшье набтар хүн гээх һаадаггүйб. Минийрост 171 сантиметр мүн. Харин энэ хүнэй хажуудаа бага хубуун шэнгийн харгдаа нэн. Чанг Ю.Синг (244 см. үндэстэй) XIX зуун жэлдээ ажануугаа. Энэ томо хүнэй гар дээрэнээгээл бага хүнүүдийн нэгэн Чунг нуунаа. Тэрэ 58 сантиметр үндэстэй, 5 кг шэтгүүртэй. Хоюулаан хитад

яянатан бишүү. Тиймэхээ 2-дохи зураг дээрээ дэлхий дээрэхийн эгээл үндээр, эгээл бага, эгээл дундаа зэргүүн хүнүүдийн харанат гхээдээ, алдуу болохогүй.

Хитад гүрээлдээ хоёр толгойтой эхэнэр ажануугаа бэлэй (3-дахи зураг). Нэгээ толгойтой нүгөөдөхийн тад ондоо юумэ һаадаг, хэдээ байгаа. Тиймэхээ оройдоол 30 наа хүрэхээ ябадаг наа бараа нэн.

4-дэхи зураг дээрээ Билл Даксын харанат. Энэхүү гурбан шодэтэй хүн. Гурбан нюдээтэйнээ һаа, Билл Дакс мэдээжээ циркны артист, жонглёэр, акробат, фокусник болоож шадаа.

Дүрбэн хүйтэй мисс Горбин



ХХзүүн жээлэй эхиний ажануулж (5-дахи зураг). Энэхүү гурбан шодэтэй тапил байна хүнүүд, «хоёр хүйтэй ябахадамни һаад болон» гээх хэлэдэгийн дуулажа, манай дамжуулжан байна.

Аяар 20 сантиметр хоомийтой эхэнэр (6-дахи зураг дээрээ) байна. Басаданай хүзүүнчийн тулда бага наанандаан тумз科尔цонуудые умдэхүүдээг байгаа гээд түүхэшэд хэлэнэ.

Эдээнхээ гадна тус выставж аяарбэн шодэтэй, нэгээ нюдээтэй хүнүүдэй, пингвин-хэнэрэй носорог-хүнэй, мул-хэнэрэй хоёр нюуруудаа, сиамска этимийн нээрэй дүрсэнүүд луулжадаа.

Борис БАЛДАНОВ бэлээб

Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото.





СОВЕТЫ ЦЕЛИТЕЛЕЙ

ПОПЮБЛЯТЕ БЕРЕЗУ

И ОНА БУДЕТ ВАМ ВЕРНЫМ ЛЕКАРЕМ



Как обратиться, кого выбрать в помощники — об этом знает Нина Ивановна КУДРЯШОВА, специально изучившая старинные обряды, поверья, легенды разных народов, связанные с общением Человека и дерева.

Прежде всего следует найти дерево, обладающее мощным запасом энергии. Оно обычно стоит одиноко, в нескольких метрах от других. Но какое из деревьев готово быть донором, а какое — нет? С помощью биолокации установлено, что отдают энергию дуб, береза, сосна, яблоня, кедр, забирают — ольха, осина, тополь (однако эти деревья забирают и отрицательную энергию — у больного, и тем самым не позволяют считать себя вредными вампирами!) А еще не лучше помнить, что весной биополе дерева особенно интенсивно, ведь оно напитывается благотворными талыми водами. Самый мощный поток энергии несет плодовые деревья в цвету.

А на первых порах знакомства можно проделать такой опыт, чтобы определить подходит человеку в данный

• На пути не отдыхай под гнилым деревом • советовала Елена Рерих и сравнивала разлагающееся дерево с человеком, сознание которого потухло и оно способно лишь поглощать энергию других людей. Но речь сейчас не об этих «вампирах», а о деревьях. Живых, полных сил деревьях, окружающих нас и готовых отдавать свою могучую энергетическую силу людям, которые обратятся к ним за помощью.

момент энергетика именно этого дерева или нет. Кусочек фольги (от шоколадной обертки) нужно потереть ладонью и подойти к дереву. Если фольга потянетяется к стволу — дерево готово принять человека. Если прилипнет к руке — лучше отойти.

А вот несколько советов, как пополнять биоэнергию с помощью деревьев.

Прилонитесь к дереву, обратившись лицом к востоку. Правую руку положите на солнечное сплетение, левую — тыльной стороной сзади, на почки, а ладонь левая при этом должна касаться ствола.

Мысленно обратитесь к дереву с просьбой помочь, поделиться своей силой. В течение нескольких минут побудьте в этом состоянии спокойного созерцания.

Если вы пришли к подпитывающему дереву (дубу, березе, каштану, вербе), процесс этот может продолжаться минут десять. Если к дереву, которое способно отсосать мешающие человеку недобрые силы (ольхе, осине, тополю) — 1-2 минуты. Этого достаточно для тех, кто только начинает налаживать контакт с зеленым другом.

Приходить к дереву нужно часа за 2-3 до сна, иначе можно не заснуть.

Рассставаясь, поблагодарите дерево...

Елена КАРЦЕВА.

КАКИЕ ЦВЕТЫ КАКОМУ ЗНАКУ ДАРИТЬ

Родившимся под знаком

ОВНА надо дарить душистый горошек, васильки и фиалки.

ТЕЛЬЦАМ — ландыш и сирень.

БЛИЗНЕЦОВ должны радовать букетики маргариток и нарциссов.

РАК предпочитает цветы белого цвета, особенно водяные лилии.

Приятно получать в подарок и дарить цветы.

ЛЕВ «выбирает» букет под стать себе: хризантемы, гладиолусы, пионы.

ДЕВАМ надо дарить астры.

ВЕСАМ — розы и фиалки.

СКОРПИОНАМ и

СТРЕЛЬЦАМ — звезды рекомендуют подносить гвоздики.

КОЗЕРОГАМ — белые гвоздики.

ВОДОЛЕЕВ побащают фиалки и нарциссы.

РЫБ — крокусы и незабудки.

(Из журнала "Гороскоп").

РОДИНКИ НА ТЕЛЕ — ТАЙНЫЙ ЗНАК НЕБЕС

Существует целая наука — морфоскопия, которая определяет судьбу человека по его национальным знакам — родинкам, родимым пятнам и другим знакам. Есть отметины, говорящие о незавидности судьбы, греховности человека, его отрицательных предзнаменованиях, а есть предвещающие явную благосклонность небес, предрекающие радость и удачу на протяжении жизни.

КАКАЯ ПОЛОВИНА ТЕЛА — «МУЖСКАЯ», А КАКАЯ «ЖЕНСКАЯ»?

Как и в любой другой оккультной науке, мужское и женское начало — Ян и Инь взаимодействуют между собой. По теории этой науки наше тело разделено на две четкие половины: правую часть тела — мужскую, и левую — женскую. Специалисты заметили, что для мужчины считается благоприятной своя половина — то есть правая часть тела, для женщин, соответственно — левая, женская. Поэтому любой знак на теле, — родинка, родимое пятно, различные пятнышки, расположенные на вашей части тела, благоприятствуют вам, усиливают то положительное в вашей жизни, о чем рассказывают знаки, с отрицательным действием в этом случае теряет своей энергии.

Предположим, у вас родимое пятно расположено не на «своей» стороне. Можно это прочитать как явное недоброжелательство со стороны судьбы. Однако, его отчасти может балансировать положительный знак, расположенный на «вашей» стороне. Заметили также, что определенная очерченность и размер того или иного знака определяют его дальнейшее воздействие — положительное или отрицательное, на судьбу. Чем меньше знак, тем меньше его влияние, и наоборот.

РОДИМЫЕ ПЯТНА

Этот знак издревле считался неблагоприятным, предрекающим беду, тяжелые жизненные испытания. Но подметили, что в зависимости от того, на какой части тела он расположен — «своей» стороне или «чужой», ярко ли он или тусклый, большого размера или незначительного — от этого и его интенсивность. Если же вдруг родимое пятно исчезло или стало уменьшаться в размерах и интенсивности окраски — значит, что-то изменилось в вас самих, а стало быть и в вашей судьбе. Можно, конечно, этому верить или нет, но специалисты, занимающиеся этими проблемами, приходят именно к такому выводу. Также как линии на руках меняются, появляются и исчезают, согласно переменам судьбы, знаки на нашем теле также видоизменяются.

РОДИНКИ

Как правило, эти отметки на нашем теле — нейтральный знак, не предрекающий особых перемен и судьбоносных явлений. Однако, можно при желании распознать их положительное и отрицательное влияние. Если родинка расположена на «своей» стороне — это положительный признак и наоборот — на «чужой» — какие-то разногласия с душой.

Светлые родинки Венеры рассказывают о пристрастиях человека, о том, к чему он склонен, чего хочет достичь. По ним можно прочитать и характер человека — его отношение к окружающим, коммуникабельность. Поймите родинки Венеры на «своей» стороне и вам станет ясно, где вы могли бы добиться успеха, исходя из своих способностей. На «чужой» же стороне эти знаки расскажут о том, что в той области вашего тела, где расположены светлые родинки, на жизненном пути, могут быть потери и препятствия, зависящие от взаимоотношений с другими людьми.

Коричневые или красно-коричневые родинки Юпитера оценивают ваши социальные особенности — продвижение по служебной лестнице, взаимоотношения с окружающими. Такие отметины на человеческом теле можно расценивать даже как символ власти. Опять-таки, если они расположены на «своей» стороне — они предрекают успех в этой области, на «чужой» — стоит остерегаться непродуманных проступков, которые могут привести к социальным конфликтам.

Красные яркие родинки Марса указывают на вашу энергию и жизнестойкость, вашу активность. На «своей» стороне красные родинки Марса можно расценить как знак, обещающий успех во многих жизненных мероприятиях. На «чужой» же стороне для тех, кто может читать нас по знакам на теле, — явную конфликтность, неживучесть человека в обществе.

Черные родинки Сатурна — предсказывают события, предназначенные судьбой. Вознаграждение вас ждет, если эти родинки — на «вашей» половине тела, а если они расположены на «чужой» стороне — жди ударов судьбы и неприятностей. Но, опять-таки вдруг эти родинки исчезают — тогда опасаться нечего.



